

מבוא

בשנת תש"ך-1960 נתקבל בכנסת חוק הספנות (כלי שיט), הוא החלק הראשון של דיני הספנות הישראלית, אליו נצטרף בשנת תשכ"ה-1965 חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט).

חוק הספנות (ימאים) המוצע כאן בא להמשיך את מלאכת החקיקה. הוא נועד לגבש ולאחד, ובעניינים רבים להסדיר לראשונה, את מכלול הנושאים הקשורים בעבודתו ובמעמדו של יורד הים הישראלי ובשירותם של ימאים ישראלים וזרים באניות הצי המסחרי הישראלי.

השירותים בים שונה שינוי מהותי מן השירותים במפעל יבשתי ומצריך הסדרים תחקיטיים מיוחדים, כדי לפתור בעיות וצרכים אופייניים לעבודת הימאים.

תחיקה מיוחדת לענין זה קיימת ברוב המדינות הימיות, גם בתחום פעולתו של ארגון העבודה הבין-לאומי. נערך מספר ניכר של אמנות בין-לאומיות, שמטרתן להבטיח תנאי שירות נאותים לימאים. חלק מהן נועד לנושאים שהם בתחום דיני העבודה הכלליים, כגון האמנות בדבר הגיל המינימלי של נערים המועסקים בים ובדבר חופשה שנתית בשכר לימאים; אך רובן מסדירות עניינים שהם מיוחדים לענף העבודה בים, כגון האמנות בדבר תעודות זיהוי לאומיות לימאים, חוזה השירות, הסמכת ימאים, בדיקה רפואית ואחריות בעלי כלי שיט במקרה של מחלת ימאי, החזרת ימאי למועדו או למקום שכירתו, תקני המגורים ועוד.

הדינים הישראליים בתחום זה מפוררים כיום בחיקוקים שונים, החל בחוק העותמאני בדבר סחר הים, הערוך כמתכונת החוק הצרפתי המקביל, וכלה בהוראות בנושא עבודת ימאים שהוכללו בפקודת הנמלים, חלקן בתקופת המנדט וחלקן בתיקונים שהוחקו בכנסת אחרי קום המדינה. אך עיקרי ההוראות המסדירות כיום את תנאי העבודה בים כלולים בשלוש מערכות אלה:

(א) בהסכמי העבודה הקיבוציים הנחתמים אחת לשנתיים בין האיגוד הארצי הפדרטיבי לימאים ובין חברות הספנות הישראליות, במסגרת חוק ההסכמים הקיבוציים, תשי"ז-1957;

(ב) בחוקי העבודה הכלליים ככל שהם חלים על עבודת יורדי ים, כגון חוק שירות התעסוקה, תשי"ט-1959, חוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953, חוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, חוק חופשה שנתית, תשי"א-1951, חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשכ"ח-1968, וחוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963;

(ג) במערכות התקנות שהתקין שר התחבורה מכוח סמכויותיו לפי פקודת הנמלים - להסדרת הסמכת ימאים, שכירת ימאים לשירות, פנקסי ימאים, חוזי שירות ופיקוח על תנאי השירות, תקנים, חקירות, אמצעי משמעת וכיוצא באלה.

על פי תקנות אלה הוקמו ופועלים -

(א) מנגנון הפיקוח על ימאים שבאגף הספנות והנמלים במשרד התחבורה;

(ב) המועצה להסמכת ימאים, שהיא הגוף המפקח על הבחינות המקצועיות של ימאים לדרגות ההסמכה השונות ועל ההכשרה הנדרשת לכך;

(ג) ועדת המשמעת לצי המסחרי הישראלי, הפועלת מאז אוקטובר 1968 במתכונת בית דין משמעתי לימאים ודנה בעבירות משמעת חמורות; עבירות קלות יותר נדונות בפני הקברניט או מפקח על הימאים.

התרחבות הצי המסחרי וצי הדיג הימי הישראליים וגידול מספר המועסקים בהם, עד כדי ששת אלפים וחמש מאות, מצרכים הסדר כולל של התחיקה הנוגעת לעבודה בים, ולשם כך בא החוק המוצע. בעריכתו הובאו בחשבון הוראות האמנות הבין-לאומיות הבאות להסדיר תנאי העבודה בים. עד כה הצטרפה ישראל לארבע מהן – האמנות בדבר שירותי תעסוקה לימאים, בדבר כשירות מקצועית לקברניטים ולקצינים, בדבר חופשות בשכר ובדבר הגיל המינימלי של ימאים. הסדרים הכלולים באמנות אחרות, כגון לגבי תעודות זיהוי של ימאים, חופשה שנתית, תקני מגורים ועוד, מופעלים גם כיום בעיקרם על פי מערכות הדינים הקיימות.

עם חקיקת החוק המוצע תתאפשר הצטרפות ישראל לאמנות נוספות, אשר הוראותיהן תורמות את צרכי הספנות הישראלית.

נערכו גם השוואות לחוקי ספנות של מדינות ימיות אחרות, והסדרים שנמצאו מתאימים לצרכי הצי המסחרי הישראלי ולביסוס יחסי עבודה הולמים בו, אומצו בשינויים המחוייבים על פי המצב את החרתית השונה בישראל, ובכלל זה דפוסי הסדר שנתגבשו בהסכמים קיבוציים, אך כל עצמה של הכנת החוק המוצע לא נתאפשרה אלא בזכותו ומכוחו של הנסיון הנצבר בארץ, תוך כדי הפעלת הצי המסחרי הישראלי, אשר גרעונו בצי ההעפלה של המדינה בדרך. נסיון זה שנרכש תוך כדי התפתחותו והדפוסים הארגוניים והחברתיים שנתגבשו בו, הם ששימשו יסוד וחומר לבנינו של החוק. לשם כך גם הובאה הצעת החוק לפני ועדה ציבורית מיעצת שבה היו מיוצגים חברות הספנות הישראליות, איגוד הימאים בישראל ומומחים מקצועיים בתחומי הספנות, העבודה, הכשרת ימאים והמשפט הימי.

הצעת החוק הופצה בין משרדי הממשלה והערוותיהם נדונו בהרחבה, ובסיכומי הדיון נערכה הצעת החוק כמתכונת המוגשת בזאת.

קו יסוד בחוק המוצע הוא השאיפה להבטיח איוון בין הזכויות של ציבור הימאים לבין החובות שהוטלו עליו, לרבות הסדרי משמעת ושיפוט משמעתי המבוססים על נוהל שיפוטי תקין. כל אלה במגמה להעמיד את העבודה בים על נוהלים תקינים מוגדרים וציבים. מבחינה זו ומבחינת החידושים הרבים שבחוק המוצע ניתן לראותו כאחד המתקדמים במערכת החוקים הימיים הקיימים בעולם.

כאמור, אין הצעת החוק באה לגרוע מדיני העבודה הכלליים החלים על עבודת ימאים. עם זאת, מצויים בה כמה שינויים מהוראות שאינן הולמות את התנאים המיוחדים של השירות בים. כך, למשל, נקבע שלגבי התיישנות הזכות לפיצויי הלנת שכר, שנקבעה בחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, לא תובא בחשבון תקופת הפלגה שבה נעדר איש הצוות מישראל ולא היה באפשרותו להגיש את תביעתו במועד שנקבע בחוק. הוא הדין לגבי תקופות מנוחה לימאים, שאין להחיל עליהן חוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א-1951, ולגבי העסקת קטינים באניות, שאין לה בהוראות חוק עבודת נוער, תשי"ג-1953, פתרון מלא.

ראוי לציין כמה הוראות שיש בהן משום הרחבה או חידוש:

- (1) אנשי הצוות וכל אדם הנמצא בכלי השיט נתונים לפיקודו של הקברניט, ובידיו הסמכות להשמש באמצעים נאותים להבטחת הסדר, המשמעת והבטיחות בכלי השיט;
- (2) נקבעות סמכויותיו של הקברניט ביחסיו עם בעלי כלי השיט, חובותיו בכלל וכלפי הצוות ואנשי האניה בפרט;
- (3) צוות כלי השיט, ככל האפשר, באנשי צוות ישראליים. עם זאת אין הצעת החוק מתעלמת מהמציאות שבה אנו נזקקים לשירותם של ימאים זרים;

(4) מובטחים תנאי שירות הוגנים ללא אפליה בענינים שהם מזכויות היסוד של הימאי, כגון: טיפול במקרה של מחלה או פגיעה, השבה למולדת, חופשה, כלכלה ולינה. תנאים אלה הם מיני-מליים. ניתן להתנות עליהם בהסכמים שבין איש הצוות לחברת הספנות, ובלבד שיש בהתניה משום שינוי לטובת איש הצוות. הנהנים העיקריים מהוראות אלו יהיו הימאים הזרים המשרתים בצי הסוחר הישראלי, שההסכמים הקיבוציים הנחתמים בין איגוד הימאים לחברות הספנות הישראליות אינם חלים עליהם.

(5) מפורטות הנסיבות שבהן רשאי איש הצוות להתפטר משירות, על אף כל התניה אחרת בהסכם, והנסיבות שבהן ניתן לפטר איש צוות מהשירות על אף כל התניה אחרת בהסכם. כיום נקבעים ענינים אלה בהסכמים בין הצדדים.

(6) ניתנת סמכות למפקח על הימאים ולנציג הדיפלומטי או הקונסולרי של ישראל להתערב בסכסוך עבודה שפרץ בכלי שיט ישראלי בחו"ל ולקבוע הסדר זמני שיחייב את הצדדים כדי לאפשר הפלגת כלי השיט. גם כיום מפעילים המפקח והנציג את השפעתם במקרים אלה, אולם אין בידיהם סמכות חוקית לכך.

(7) הממונה על גביית השכר יהיה מוסמך לתת צוים להפרשת חלק משכרו של איש צוות (עד לש-ליש השכר) לטובת אשתו או ילדיו הקטינים התלויים בפרנסתו. הסדר זה מוצע, לאחר שהיו מספר לא מבוטל של מקרים, שבהם נשארו משפחות ימאים בחוסר כל, אם מסיבות טכניות ואם משום שהימאי בזבז את כל משכורתו בחוץ-לארץ.

(8) זכויותיהם וחובותיהם של אנשים המקבלים הכשרה מקצועית בכלי השיט הוסדרו עד כה בהסכמים בין משרד התחבורה לחברות הספנות. מוצע לקבוע אותן בחוק.

(9) הוראות מיוחדות באות להגן על קטינים המשרתים בצוות, לרבות קטינים המקבלים הכשרה מקצועית בכלי השיט, והוא להם מקום מגורים כשהם מנותקים מהוריהם וסביבתם הטבעית. הצעת החוק מגדירה עבירות משמעת וקובעת מערכת שפיטה משוכללת על עבירות אלה.

הסמכות לדון ימאי שעבר עבירת משמעת תהיה לשלושה גופים – הקברניט, המפקח על הימאים, וביה"ד המשמעתי לימאים, שהוא בעל סמכות הענישה הרחבה ביותר ורשאי גם לפסול ימאי משרות בכלי שיט לצמיתות.

בית הדין המשמעתי לימאים יבוא במקום ועדת המשמעת לצי הסוחר הישראלי, שהוקמה על פי תקנות שהתקין שר התחבורה בסוף שנת 1968, ואשר הוכיחה, תוך כדי פעולתה בשנת 1969, את חיוניותה לשמירת רמת משמעת נאותה. אולם בהצעת החוק נקבעת מערכת סדרי דין איתנה וניתנות לבית הדין סמכויות שאינן מצויות כיום בידי ועדת המשמעת.

מורחבות גם סמכויות הענישה שבידי הקברניט; כיום הוא שואב סמכויות אלה בעיקר מהוראות ההסכמים הקיבוציים.

חוק הספנות (ימאים), תשל"ב – 1972

פרק א': פרשנות

הגדרות

1. בחוק זה –

- "צוות" – כלל העובדים של בעל כלי השיט הממלאים תפקיד בכלי השיט, למעט קברניט, נתב ומתלמד;
- "איש צוות ישראלי" – עובד בצוות שהוא אזרח ישראלי או תושב קבוע בישראל;
- "איש צוות נכרי" – עובד בצוות שאינו איש צוות ישראלי;
- "בעל", לענין כלי שיט – לרבות מי שבדיו אותה שעה השליטה עליו ועל צוותו;
- "מפקח" – מפקח על הימאים שמינה המנהל לפי סעיף 3;
- "המנהל" – כמשמעותו בחוק הספנות (כלי שיט), תש"ך-1960,¹ לרבות מי שהמנהל אצל לו מסמכותו;
- "הסכם" – לרבות חוזה שירות והסכם קיבוצי;
- "הסכם קיבוצי" – כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים, תשי"ז-1957;²
- "חוזה שירות" – חוזה לפי סעיפים 70 ו-71;
- "כלי שיט" – כלי שיט הרשום במרשם הישראלי או החייב ברישום בו לפי חוק הספנות (כלי שיט), תש"ך-1960;
- "מתלמד" – המועסק בכלי שיט על מנת לרכוש מקצוע ימי כאמור בסעיף 13 בדרך של עבודה מעשית מודרכת ולימוד עיוני בכלי שיט;
- "נציג" – נציג דיפלומטי או קונסולרי של מדינת ישראל כמשמעותו בסעיף 29 לפקודת הר-איות [נוסח חדש], תשל"א-1971;³
- "פקיד דיג" – כמשמעותו בפקודת הדיג, 1937;⁴
- "קברניט" – מי שבדיו הפיקוד על כלי השיט למעט נתב;
- "שכר עבודה" – כמשמעותו בחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958;⁵
- "השר" – שר התחבורה.

דבר' הסבר

- על כלי השיט וממלא מקומו של בעל הכלי לענינים שונים (ר' פרק ה': הקברניט);
2. הנתב, אף אם הוא שכיר של בעל כלי השיט, בשעה שהוא מנתב את כלי השיט בכניסה לנמלים, בתעלות וכדומה;
3. המתלמדים שבכלי השיט, שמעמדם ותנאי עבודתם מפורשים בפרק כ"א.
- "קברניט" – יש מדינות שלפי חוקיהן עובר הפיקוד בשעות הניתוב מידי הקברניט לידי הנתב, ועל כן נראה צורך להוציאו במפורש מהגדרת המונח קברניט.

- סעיף 1 "צוות" – ההגדרה באה להוציא מכלל הצוות לפי חוק זה לא רק את קהל הנוסעים, אלא גם אנשים העוסקים בכלי השיט אך אינם עובדיו של בעל כלי השיט ואין הוא בגדר מעבידם, כגון עובדי מספנה המצויים בכלי השיט לשם ביצוע תיקונים בו תוך כדי הפלגתו, או עושים שירותים שונים לנוסעי האניה, ספרים, מנגנים וכיוצא באלה.
- מלבדם מוצאים מכלל הצוות גם:
1. הקברניט, שיש לו לפי החוק מעמד מיוחד כאחראי

1 ס"ח 315, תש"ך, עמ' 70.

2 ס"ח 221, תשי"ז, עמ' 63.

3 דמ"י (נ"ח) 18, תשל"א, עמ' 421.

4 ע"ר 1937, חוס' 1 מס' 667, עמ' 137.

5 ס"ח 247, תשי"ח, עמ' 86.

פרק ב': תנאי הכשירות לשירות בצוות

סימן א': כשירות כללית

2. (א) השר יקבע תנאי כשירות כלליים לשירות בצוות – ובכלל זה גיל, כושר גופני, כושר הסתגלות לשירות בים, עבר נקי ושירות בטחון – ורשאי הוא לקבוע תנאים אלה לפי סוגים של כלי שיט, של תפקידים או של הפלגות, או לפי כל מבחן אחר שייראה לו.
- (ב) לא יעסיק בעל כלי שיט ולא ירשה להעסיק אדם בצוות, ולא ישרת אדם בצוות, אלא אם נתמלאו בו תנאי הכשירות שנקבעו לפי סעיף זה.
3. המנהל ימנה מפקחים על ימאים; אחד מהם יתמנה מפקח ראשי; מינוי מפקח יכול שיהיה כללי או מסוייג.
4. (א) אורח ישראלי שנתמלאו בו תנאי הכשירות הכלליים, ובעל כלי שיט מבקש לשוכר – רוצה בצוות, יתן לו המפקח, לפי בקשתו, תעודה שתכלול פרטי זהותו ורישומים אחרים שנקבעו (להלן – פנקס ימאי).
- (ב) לא יעסיק בעל כלי שיט ולא ירשה להעסיק אורח ישראלי בצוות, ולא ישרת אורח ישראלי בצוות, אלא אם הוא בעל פנקס ימאי.
5. (א) השר רשאי לקבוע בתקנות תנאים שלפיהם מותר למפקח ליתן פנקס ימאי למי שאינו אורח ישראלי (להלן – נכרי) ונתמלאו בו תנאי הכשירות הכלליים ובעל כלי שיט מבקש לשוכרו.
- (ב) נכרי שאין לו פנקס ימאי ונתמלאו בו תנאי הכשירות הכלליים ובעל כלי שיט מבקש לשוכרו לשירות בצוות, יאשר המפקח את שירותו (להלן – אישור שירות).
- (ג) לא יעסיק בעל כלי שיט בצוות ולא ירשה להעסיק בצוות נכרי שאינו בעל פנקס ימאי או שאין לגביו אישור שירות.
6. השר רשאי לקבוע הוראות מיוחדות בסטיה מהוראות סעיף 5 לענין מתן אישור שירות לגבי נכרי שנשכר מחוץ לישראל לשירות בצוות כלי שיט הנמצא מחוץ לישראל.

דבר הסבר

רשאי לשרת בלי פנקס ימאי. האחריות הפלילית היא על בעל כלי השיט ועל המשרת בו כאחד.

סעיפים הסדר מיוחד נקבע לגבי ימאי נכרי, שאין לו פנקס ימאי ישראלי, הבא לשרת בכלי שיט. מוצע, שאם הוא ממלא אחר תנאי הכשירות הדרושים יתן לו המפקח "אישור שירות".

ההסדר המיוחד לגבי ימאים נכרים מאפשר גם מתן "אישור שירות" לאו דווקא לימאי הנכרי אלא לבעל כלי השיט ששכרו. מחמת שוני זה לא הוטלה על הימאי הנכרי עצמו אחריות פלילית בשל שירות ללא אישור, כפי שהוטלה על ימאי ישראלי החייב להצטייד באופן אישי בפנקס ימאי.

כדי למנוע קושי בשכירת ימאי נכרי כשכלי השיט נמצא מחוץ לישראל, והוא זקוק לימאי נכרי, הוסמך שר התחבורה להתקין תקנות בדבר מתן אישור שירות בסטיה מהוראות סעיף 5.

סעיפים בהתאם לדרישות אמנות בין-לאומיות או-2-4 ניברסליות (כמו האמנה הבינלאומית בדבר בטיחות החיים בים, 1960 – כתבי אמנה 508, כרך 14, עמ' 1). חייבות המדינות להפעיל פיקוח על כשירות השיט של האניות המניפות את דגלן. אחד הרכיבים החשובים בכשירות השיט הוא הצוות. התנאים המיוחדים של השירות והעבודה בכלי שיט מחייבים, שהמבקש לשרת בצוות כלי שיט ימלא קודם כל אחד דרישות התאמה כלליות, כמו גיל מינימום, בריאות, כושר הסתגלות לעבודה בים, מידות יושר ולעיתים אף הכשרה בשירות בטחון וכדומה. השר מוסמך לקבוע תנאים אלה. מי שנמצא מתאים יינתן לו לפי בקשתו פנקס ימאי.

ההסדרים לענין הכשירות המוצעים כאן מבוססים בעיקרם על ההסדר הקיים למעשה כיום בתקנות הנ"ל (ימאים), תשל"ב-1971.

אין להעסיק ישראלי בלי פנקס ימאי, ואין ישראלי

7. מפקח רשאי לבטל פנקס ימאי או אישור שירות או לסרב לתיתם או לסרב להאריך תקפם אם אין מתקיימים בבעליהם תנאי הכשירות הכלליים שלפי סעיף 2.

מניעת שירות
מטעמי בטיחות
ובטחון

8. מטעמים של בטחון המדינה, שמירה על חוקיה ועל שמה הטוב, בטיחות חיי בני אדם בכלי השיט ובטיחות השיט בכלל, רשאי מפקח לבטל פנקס ימאי או אישור שירות או לסרב לתיתם או לסרב להאריך תקפם גם אם נתמלאו תנאי הכשירות הכלליים לפי סעיף 2.

הפקעת פנקס
ימאי או אישור
שירות

9. נפסל אדם בדין משמעתי לשירות בכלי שיט, בין לתקופה קצובה ובין בלתי קצובה כשהפסילה מותנית במילוי תנאי ובין לצמיתות, יבוטל או יותלה פנקס הימאי או אישור השי-
רות שניתן לו.

ערעור על
החלטות המפקח
או המנהל

10. (א) הרואה את עצמו נפגע מהחלטת המפקח לפי סעיף 8, רשאי לערור עליה לפני המנהל תוך 15 יום מיום שהגיעה ההחלטה לידיעת העורר; החליט המנהל לדחות את הערר, כולו או מקצתו, רשאי הנפגע לערור על החלטת המנהל לפני השר תוך 15 יום לאחר שהגיעה החלטת המנהל לידיעת העורר.

(ב) המנהל או השר בבואם להכריע בערר רשאים לאשר את ההחלטה שעוררים עליה, בשינויים או ללא שינויים, או לבטלה ולתת אחרת במקומה.

מתן פנקס דייג

11. הזכאי לפנקס ימאי והוא מבקש לשרת בכלי שיט שעיקר עיסוקו בדיג, רשאי המפקח, לפי המלצת פקיד דיג ולאחר התייעצות עם פקיד הדיג הראשי, ליתן לו פנקס דייג; דין פנקס דייג לכל הוראה שבהוק זה כדין פנקס ימאי.

תקפו של פנקס
ימאי

12. השר רשאי לקבוע בתקנות את תקופת תקפו של פנקס ימאי, סדרי חידושו וסדרי פקי-
עתו כשבעלו חדל לשרת בכלי שיט.

סימן ב': כשירות לתפקידים מיוחדים

מקצועות
ותפקידים טעוני
הסמכה או
מסוייגים

13. השר, בהתייעצות עם שר העבודה, ולגבי כלי שיט שעיקר עיסוקם בדיג – גם בהת-
ייעצות עם שר החקלאות, רשאי לקבוע מקצועות ימיים או תפקידים בכלי שיט שהם טעוני
הסמכה, ואת רמת ההשכלה, ההכשרה והכושר המקצועי הנדרשים להם, ורשאי הוא לקבוע
סייגים לשירות בתפקידים מסויימים בכלי שיט.

תעודת הסמכה
והכרה בתעודות
חוץ

14. השר יכונן רשות למתן תעודות הסמכה בישראל ולהכרה בתעודות הסמכה שניתנו
במדינות חוץ ויקבע את הכללים והנהל למתן תעודות ולהכרה בתעודות.

דין ההכרה
בתעודות חוץ

15. ההכרה בתעודות הסמכה שניתנו במדינות חוץ יכולה שתהיה כללית או מיוחדת למדי-
נה פלונית, או מיוחדת לאדם פלוני, ויכול שתהיה בסייגים; הודעה על הכרה כללית בתעודות
הסמכה של מדינות חוץ אינה טעונה פרסום ברשומות.

דבריו הסבר

לגבי תפקידים חשובים בכלי השיט – כגון קברניט, אחראי
לחדר המכונות, קצין משמרת, האחראי על הניווט –
מקובלת בכל המדינות הימיות ומבוססת על אמונת של
ארגון העבודה הבינ-לאומי.

סעיפים
13 – 20 ידע ונסיון ימי ברמה מקצועית מסויימת,
ומחמת הסכנה הצפויה לחיי אדם אם יתמלאו בדי
אנשים שאינם מאומנים לכך, נקבעו מקצועות ותפקידים
אלה כטעונים הסמכה מקצועית או רישוי. חובת הסמכה

16. (א) לא יתחזה אדם כבעל תואר של מקצוע או של תפקיד הטעונים הסמכה, או בתור-
אר דומה לאלה עד כדי להטעות, אלא אם הוא בעל תעודת הסמכה שניתנה או הוכרה לפי
פרק זה.
- (ב) הוראת סעיף זה לא תחול על המשרת בכלי שיט שחוק זה אינו חל עליו.
17. לא יעסיק בעל כלי שיט בצוותו ולא ירשה שיועסק בו, ולא ישרת אדם בצוות, בתפקיד
הטעון הסמכה והאדם אינו בעל תעודת הסמכה לאותו תפקיד שניתנה או שהוכרה לפי סימן
זה, או בתפקיד שהשירות בו אינו תואם סייג שנקבע לו לפי סעיף 13.
18. השר רשאי לקבוע את הנסיבות והדרכים שבהן רשאי קברניט כלי שיט להכיר הכרה
זמנית בתעודת הסמכה של איש צוות שניתנה במדינת חוץ אם נתקיימו בבעל התעודה שתי
אלה:
- (1) הוא נשכר לשרת בכלי שיט בהיותו מחוץ לישראל;
 - (2) נסיבות קבלתו לשירות אינן מאפשרות למעשה קבלת הכרה לפי סימן זה.
19. השר רשאי לקבוע נסיבות ותנאים שבהם לא יחולו הוראות סעיף 17, כולן או מקצתן,
לגבי נכרי שנתקיימו בו שני אלה:
- (1) הוא מבקש לשרת בתפקיד שלא נקבע כתפקיד טעון הסמכה או רישוי
בשום אמנה בין-לאומית שישראל צד לה;
 - (2) הוא בעל נסיון והכשרה ימיים מיוחדים כפי שנקבעו.
20. הכרה בתעודת הסמכה של מדינת חוץ אינה גורעת מהוראות סימן א' בדבר הצורך
לקבל אישור שירות, ואישור שירות שניתן לפי סימן א' למילוי תפקיד הטעון הסמכה דינו
כדין הכרה בתעודת הסמכה.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 19 מחמת המחסור בכוח אדם בכל המדינות
הימיות, מחסור הקיים גם בישראל, יש צורך
לאפשר העסקת ימאים נכרים בתפקידים הטעונים הס-
מכה, אף שאין בידיהם תעודות הסמכה. כדי למנוע פג-
עז בבטיחות השיט על ידי העסקה כזו, נקבעו לגביה שני
הסייגים המפורטים בפסקאות (1) ו-(2) לסעיף זה.

סעיף 20 נתן המפקח אישור שירות לנכרי לשם מילוי
תפקיד הטעון הסמכה, הרי אישר בכך ממיל-
לא גם הסמכתו של הימאי הנכרי לאותו תפקיד. לפיכך
נקבע שמתן אישור שירות דינו כהכרה בתעודת ההס-
מכה. לעומת זאת, הכרה בתעודת ההסמכה עדיין אינה
משמשת ראיה לכך שבעליה ממלא אחר דרישות ההס-
מכה הכלליות לשירות כפי שנקבעו בחוק, ולמילוי תפ-
קידים אחרים דרוש אישור שירות לפי החוק.

ההסדרים המוצעים בסימן זה בענין התאמה לתפ-
קידים מיוחדים, מבוססים אף הם ביסודם על הסדרים
הקיימים כיום בתקנות כאמור לעיל.

סעיף 13 מבחין בין מקצועות טעוני הסמכה לבין
תפקידים מסויימים שניתן לקבוע לגביהם סייגים שאינם
מחייבים הסמכה; לדוגמה: תפקיד של קברניט מצריך
הסמכה של רב-חובל, לא כן תפקיד של רב-מלחים
שאינו מחייב הסמכה אבל טעון נסיון ימי וכשירות כללית
ומקצועית מתאימה.

ניתנת אפשרות להכיר בתעודת הסמכה של מדינת
חוץ, בסייגים או בלא סייגים. הסייגים יכולים לקבוע
שתעודת הסמכה תוכר כשוות ערך לתעודת הסמכה
ישראלית רק לגבי תפקיד נמוך יותר בכלי שיט ישראלי,
וזאת מחמת ההבדלים בדרישות המקצועיות שבין הק-
יימים במדינת החוץ שנתנה את תעודת ההסמכה לבין
הקיימים בישראל, הכל לפי הענין או לפי הנסיבות.

פרק ג': המועצה להסמכת ימאים

המועצה להסמכת
ימאים

21. השר ימנה מועצה להסמכת ימאים (להלן – המועצה).

תפקידי המועצה
וסמכויותיה

22. תפקידי המועצה וסמכויותיה הם –

- (1) לייעץ לשר בדבר קביעת ההיקף ורמת הידיעות הנדרשות בבחינות להסמכת ימאים;
- (2) למנות אנשים מבין חברי המועצה או מחוצה לה להיות בוחנים בבחינות ההסמכה לימאים ולקבוע את תפקידיהם וסמכויותיהם;
- (3) לקבוע את סדרי הבחינות להסמכת ימאים, לפקח על עריכתן, לאשר תוצאות של בחינות ולהמליץ לפני רשות ההסמכה שתקבע על מתן תעודות הסמכה לימאים;
- (4) לייעץ לשר בקביעת תנאי הכשירות הכללית והמקצועית לשירות בים בכלל ובתפקיד מיוחד בפרט;
- (5) כל תפקיד אחר שיטיל עליה השר הנוגע להסמכת ימאים או לביצוע הוראות אחרות של חוק זה או של חיקוקים אחרים הנוגעים לימאים.

הרכב המועצה

23. המועצה תהיה של 23 חברים שימנה השר, והם –

- (1) חמישה חברים מתוך רשימת מועמדים שהמליץ עליהם הארגון המייצג את המספר הגדול ביותר של ימאים בישראל;
- (2) חמישה חברים מתוך רשימת מועמדים שהמליצו עליהם גוף או גופים המייצגים לדעת השר ענייניהם של בעלי כלי שיט בישראל;
- (3) עשרה חברים לפי שיקול דעתו של השר מקרב עובדי המדינה ואנשי ציבור;
- (4) חבר אחד לפי המלצת שר הבטחון;
- (5) שני חברים המייצגים את ענף הדיג לפי המלצת שר החקלאות.

רשימת מועמדים

24. רשימת מועמדים לחברות במועצה שתוגש לשר לפי סעיף 23 תכלול לפחות מספר מועמדים כפול מזה שיש למנות מחוכה.

דבריו הסבר

פרק ג'

המועצה להסמכת ימאים קיימת למעשה מאז 1960, לאחר שהוקמה מכוח תקנות שהתקין שר התחבורה לפי פקודת הנמלים, ובפעולתה מאז ועד היום הוכיחה את הצורך בהמשך קיומה מכוח החוק המוצע. תפקידיה העיקריים של המועצה הם תפקידי ייעוץ לשר התחבורה לגבי השימוש בסמכותו להתקין תקנות לפי החוק המוצע לגבי הסמכת ימאים ותנאי כשירות לשירות בים. אולם ניתנה סמכות לשר התחבורה להעניק למועצה סמכות ותפקידים, שאינם יעוץ בלבד, בנושאים אחרים הנוגעים לימאים, אם לפי החוק המוצע ואם לפי חיקוקים אחרים.

במועצה ניתן ייצוג לגופים שיש להם ענין באחד הנושאים שבחוקם תפקידיה וסמכויותיה. כך, למשל, בשל

ענינו של משרד הבטחון להבטיח בצי הסוחר הישראלי אפשרות תעסוקה ליוצאי חיל הים שתהא הולמת הכשרתם, נסיונם ודרגתם, נקבע ששר התחבורה ימנה חבר אחד למועצה לפי המלצת שר הבטחון. הסדר דומה נקבע לגבי ענף הדיג, שיהא מיוצג בשני חברים שימנה שר התחבורה לפי המלצת שר החקלאות.

למעשה מוצע איוון מספרי בין חברי המועצה המתמנים לפי המלצות הגופים המייצגים את בעלי כלי השיט והימאים בישראל, לבין חברי המועצה שימנה שר התחבורה מקרב עובדי המדינה ואנשי ציבור – עשרה כנגד עשרה. שלושה חברים נוספים עליהם יתמנו לפי המלצת שרי הבטחון והחקלאות.

25. לא הוגשה רשימת מועמדים לפי סעיף 23, רשאי השר למנות, לפי שיקול דעתו, את מספר חברי המועצה שעליו למנות מתוך אותה רשימה.

26. השר ימנה מבין חברי המועצה את היושב ראש ואת סגנו.

27. מינוי חברי המועצה, היושב ראש וסגנו יפורסמו ברשומות.

28. תקופת כהונתם של חברי המועצה תיקבע בתקנות.

29. חבר המועצה רשאי להתפטר מחברותו בהודעה בכתב לשר; כהונתו תיפסק כתום ששים יום לאחר הגשת ההודעה, אם לא הסכים השר למועד קצר מזה.

30. השר רשאי להעביר חבר מועצה מכהונתו אם –

- (1) ניטל ממנו הכושר הגופני או הנפשי או נבצר ממנו מסיבה אחרת למלא תפקידיו;
- (2) חדלו להתקיים בו תנאי הכשירות לחברות במועצה;
- (3) הורשע בעבירה פלילית שיש עמה קלון;
- (4) פשט את הרגל או נתמנה עליו כונס נכסים מטעם בית המשפט;
- (5) עזב את הארץ לצמיתות;
- (6) נעדר ממספר ישיבות המועצה שנקבע או במשך תקופה שנקבעה.

31. (א) המועצה תקבע את סדרי עבודתה במידה שלא נקבעו בחוק. הנוהל

(ב) רוב חברי המועצה, כשביניהם היושב ראש או סגנו, יהיה מנין חוקי בישיבות המועצה; לא היה מנין חוקי בפתיחת הישיבה, תהיה הישיבה שלאחריה כדין בכל מספר של נוכחים.

(ג) המועצה רשאית לפעול על ידי ועדות קבועות או זמניות או לענינים מסויימים; היא רשאית לצרף לועדה גם מי שאינו חבר המועצה ובלבד שרוב חבריה יהיו חברי המועצה.

(ד) פעולת המועצה לא תיפסל מחמת זה בלבד שבשעת עשיית הפעולה היה מקום פנוי במועצה מכל סיבה שהיא.

פרק ד': הצוות

32. בכלי שיט ישרתו, ככל האפשר, אנשי צוות ישראליים בלבד. צוות ישראלי

33. לא יעסיק בעל כלי שיט קברניט נכרי, ולא ישרת נכרי בקברניט בכלי שיט, אלא בהיתר לפי חוק זה. קברניט ישראלי

34. מפקח רשאי לפי בקשת בעל כלי שיט להתיר, בהיתר כללי או מיוחד, העסקת קברניט נכרי. העסקת קברניט נכרי

דבריו הסבר

סעיף 1 – בעקבות אמנת ג'נבה על הים הפתוח (כתבי אמנה 410, כרך 12, עמ' 217);
(2) בטיחות של כלי השיט;
(3) מניעת אי הבנות וחילוכים ביחסי עבודה ופיקוד, העלולים להתעורר בין אנשי צוות ישראליים לבין נכרים.

פרק ד' הוראות הבאות להבטיח צוות כלי שיט ישראלי במספר מקסימלי אפשרי של אנשי צוות ישראליים דרושות מהרבה טעמים, אך העיקריים שבהם הם:

(1) הבטחת האופי הישראלי של צי הסוחר וזיקתו למדינה; דרישה זו מצאה ביטוי בחוק הספנות (כלי שיט), תש"ך-1960, בהגדרת "תאגיד ישראלי" שב-

35. (א) סירב המפקח להתיר העסקתו של קברניט נכרי או התיר העסקתו בסייגים, רשאי מבקש ההיתר לערור על החלטת המפקח לפני המנהל תוך 15 יום מיום הגיע ההחלטה לידי-עת הערור; החליט המנהל לדחות את הערר, כולו או מקצתו, רשאי המבקש לערור על החלטתו לפני השר תוך 15 יום מיום שהגיעה לידיעתו החלטת המנהל.

(ב) המנהל או השר בבואם להכריע בערר רשאים לאשר את ההחלטה שעוררים עליה, בשינויים או ללא שינויים, או לבטלה ולתת אחרת במקומה.

36. (א) השר רשאי, בהתייעצות עם שר העבודה, ולגבי כלי שיט שעיקר עיסוקם בדיג – גם בהתייעצות עם שר החקלאות, להתקין תקנות בעניינים אלה:

- (1) קביעת תפקידים בכלי שיט ששירתו בהם אנשי צוות ישראליים בלבד;
- (2) קביעת היחס המספרי הכללי בין אנשי צוות ישראליים לבין נכריים המ-שרתים בכלי שיט בכלל וקביעת יחס מספרי כאמור לגבי ממלאי תפקידים מסו-יימים בכלי שיט בפרט;
- (3) התנאים שבהם רשאי מפקח להתיר, בהיתר כללי או מיוחד, העסקתם של אנשי צוות נכרים בסטיה מן האמור בתקנות לפי סעיף זה, לרבות תקופת הע-סקתם;
- (4) מניעת הפלגתו של כלי שיט שלא נתמלאו בו הוראות התקנות לפי סעיף זה.

(ב) בתקנות לפי סעיף זה רשאי השר לקבוע הסדרים שונים לגבי סוגים שונים של כלי שיט או של הפלגות או הובלות או לגבי כלי שיט פלוני.

37. לא ישכור בעל כלי שיט איש צוות נכרי לשירות בהפעלתו של כלי שיט עם ציוותו לרא-שונה, או עם ציוותו מחדש לאחר שהיה מושבת, אלא על פי היתר מפקח ולפי תנאיו.

שכירת נכרי
בצוות ראשוני

פרק ה': הקברניט

38. רואים את הקברניט כשלוחו של בעל כלי השיט –

- (1) בכל ענין הכרוך בהפעלתו התקינה של כלי השיט, בטיפול בו או באנשים ובמטען שבו, ובכל ענין אחר שקברניט פועל בו לפי הנוהג הימי המקובל, והכל בכפוף לחווה השירות או לכל הוראה מיוחדת של בעל כלי השיט;
- (2) בכל ענין שלפי דין או אמנה בין-לאומית שישאל צד לה חייב הקברניט או מוסמך לפעול בו לפי שיקול דעתו, וזאת על אף כל הוראה נוגדת של בעל כלי השיט.

הקברניט שלוחו
של בעל
כלי השיט

39. הגביל בעל כלי השיט את הסמכויות הנתונות לקברניט לפי סעיף 38(1), לא יהיה תוקף להגבלה זו כלפי צד שלישי שלא ידע עליה ופעל בתום לב.

הגבלת סמכותו
של הקברניט

דבריו הסבר

צוות ישראליים. מצד שני הוא בא גם לאפשר מתן הי-תרים כלליים או מיוחדים להעסקת נכרים, הכל לפי מצב ההיצע והביקוש של כוח אדם ימי, לפי חשיבותם של התפקידים שבכלי השיט ולפי חשיבותו ותפקידו של כלי השיט גופו.

חובה זו להעסיק בצוות או בתפקידי המפתח את בני המדינה שבה רשום כלי השיט, קיימת גם בתחיקת הס-פנות של מדינות ימיות רבות. החוק המוצע אינו מתעלם מבעיית המחסור בכוח אדם ימי אשר צי הסוחר הישראלי עומד לפניו בשנים האחרונות. על כן אינו מבקש אלא להבטיח העסקת אנשי

40. על אף האמור בחוק זה רשאי הקברניט, בלי נטילת רשות מבעל כלי שיט ועל אף כל הוראה נוגדת שלו –

- (1) לעשות כל פעולה הנראית לו דרושה כדי למנוע או להפחית סכנה הנש-קפת לחייהם או לבריאותם של האנשים שבכלי השיט או למטען שבו או לבטי-חותו של כלי השיט;
- (2) להטיל לים מטען המובל בכלי השיט או כל חלק מכלי השיט גופו, אם נראה הכרח לעשות כן לשם הצלת כלי השיט או חיי בני האדם שבו, ולאחר התייעצות ככל האפשר עם קצין הסיפון הבכיר או קצין המכונה הבכיר;
- (3) להורות לצוות ולאנשים אחרים המפליגים בכלי השיט לנטוש אותו, אם נראה לו הדבר הכרחי לעשות כן לשם הצלת חייהם, ולאחר התייעצות ככל האפשר עם קצין הסיפון הבכיר או קצין המכונה הבכיר;
- (4) להורות על צמצום מנות המזון הניתנות לאנשים שבכלי השיט ולהשתמש במנות מזון מן המטען לכלכלת האנשים, אם יש מחסור במזון בכלי השיט ואין אפשרות, לדעת הקברניט, למלא את המחסור בצורה אחרת;
- (5) לשכור אדם מחוץ לישראל לשירות בכלי השיט אם נמצא ששירותו דרוש מיד להפלטתו הבטוחה של כלי השיט;
- (6) להזמין ביצוע תיקון בכלי השיט או לרכוש כל דבר, אם לא ניתן לקבל על כך בזמן הדרוש את הסכמת הבעל והתיקון או הדבר הנרכש דרוש לדעת הק-ברניט כדי להבטיח את בריאותם או חייהם של בני האדם שבכלי השיט או כדי למנוע סכנה לכלי השיט;
- (7) להורות לאיש צוות לעשות, באורח זמני, כל עבודה בכלי השיט שאינה בגדר התפקיד שלשמו נשכר, אם העבודה דרושה, לדעת הקברניט, לשם הצלת חייהם של בני האדם שבכלי השיט או להצלת כלי השיט וכל חלק שבו או מטענו, ולאחר התייעצות ככל האפשר עם קצין הסיפון הבכיר או קצין המכונה הבכיר;
- (8) להורות לכל אדם המפליג בכלי השיט ושאינו איש צוות שיעשה בכלי השיט עבודה מתאימה לגילו ולמצב בריאותו, אם נראה לו הדבר דרוש לשם הצלת חיי אדם שבכלי השיט וכל חלק חיוני שבו, ולאחר התייעצות ככל האפשר עם קצין הסיפון הבכיר או קצין המכונה הבכיר.

41. (א) קברניט כלי שיט חייב, במידה שיש בידו, ובלי סיכון של ממש לכלי השיט שב-הצלת חיים בים פיקודו או לאנשים שבו –

- (1) להושיט עזרה לכל אדם שנמצא בים ונתון לסכנת מוות;

דברי הסבר

נציגו, ולקבוע מצד שני את חובותיו הציבוריות של הק-ברניט כאחראי על כלי השיט. מסתבר, שתפקיד הקברניט בכלי השיט מחייב מידה מיוחדת של אמון אישי בינו לבין בעל כלי השיט, ועל כן נקבע שבעל כלי השיט יהא רשאי לפטר את הקברניט בכל עת. זכות פיטורין זו (להבדיל מן הזכויות לתשלומי פיצויים עקב הפיטורין) אינה ניתנת להגבלה או להתנאה בשום הסכם.

פרק ה' קברניט כלי שיט הוא אמנם אחד העובדים של בעל כלי שיט וחייב למלא אחר הור-אותיו, העשויות לכלול גם הגבלות שונות הנוגעות למילוי תפקידו. אך עם זאת הקברניט הוא השליט על כלי השיט, המהווה כעין טריטוריה צפה של המדינה, ולכן הוא גם בעל חובות ציבוריות שאין בעל כלי השיט רשאי להג-בילן.

הוראות פרק זה באות להסדיר מצד אחר את מערכת היחסים בין בעל כלי השיט ובין הקברניט כעובדו וכ-

(2) להתקדם בכל המהירות האפשרית להצלת בני אדם הנמצאים במצוקה, אם קיבל הודעה שהם נזקקים לעזרתו, במידה שסביר הוא לדרוש ממנו פעולה כזאת, ולמטרה זו אף יסטה במידת הצורך מכיוון הפלגתו;

(3) להושיט עזרה לכלי השיט שהתנגש בו ולאנשים שבו ולהודיע, אם אפשר, לקברניט של אותו כלי שיט את שם כלי השיט שבפיקודו, גמל רישומו וגמל עגינתו הקרוב.

(ב) לא קיים הקברניט את המוטל עליו לפי סעיף זה, אין על בעל כלי השיט אחריות אזרחית או פלילית על מחדל זה.

42. השר רשאי להתקין תקנות בדבר מעמדו של נוסע סמוי בכלי שיט ובדבר חובות קברניט וסמכויותיו כלפי נוסע סמוי. נוסע סמוי

43. נודע לקברניט שעקב פעולות איבה עלול כלי השיט להיות מוחרם או מעוכב בידי שלטונות המדינה שבתחומה הוא נמצא או שלעברה הוא מפליג, חייב הקברניט לעשות כל מה שביכולתו להביא את כלי השיט לנמל ישראלי או לנמל אחר שאין סכנת החרמה או עיכוב כאמור נשקפת בו. מניעת החרמה או עיכוב

44. לא יוביל קברניט בכלי שיט שבפיקודו מטענים, ולא יסיע בו נוסעים, לשם הפקת ריווח לעצמו או תועלת אישית אחרת מלבד התמורה הניתנת לו בעד שירותו מאת בעל כלי השיט, זולת אם קיבל מראש הסכמתו של בעל כלי השיט בכרהב. איסור הפקת ריווח עצמי

45. (א) על אף האמור בכל דין או הסכם רשאי בעל כלי השיט בכל עת לפטר את הקברניט. פיטורי הקברניט

(ב) אין האמור בסעיף קטן (א) גורע מזכותו של הקברניט לקבל שכר עבודה, פיצויי פיטורין או כל תשלום או פיצוי המגיעים לו מאת בעל כלי השיט על פי דין או הסכם.

46. נסתיים שירותו של הקברניט בכלי שיט פלוני מכל סיבה שהיא, ימסור הקברניט במסור דר, לידי הקברניט שמינה בעל כלי השיט במקומו, את הפיקוד על כלי השיט ואת המסמכים הנמצאים בכלי השיט או הנמצאים ברשותו ונוגעים לכלי השיט, לצוות, לנוסעים או למטען, ואם לא נתמנה קברניט אחר במקומו – יעביר את האחריות לניהול כלי השיט ואת המסמכים האמורים לבעל כלי השיט או לבא כוחו. העברת הפיקוד

47. נבצר מהקברניט למלא תפקידו ולא מינה בעל כלי השיט קברניט אחר במקומו, יהיה הקצין הבכיר שבמחלקת הסיפון לקברניט; ואם היו במחלקת הסיפון כמה קצינים בדרגה הבכירה – יעבור הפיקוד לידי הקצין שהוא בעל השירות הימי הממושך ביותר לאחר שקיבל תעודת הסמכה כרב-חובל; ואם לא היה קצין בעל תעודה כאמור – יעבור הפיקוד לידי הקצין בעל השירות הימי הממושך ביותר בדרגתו אותה שעה, ובמקרה שתקופת השירות הימי כאמור שווה לכולם, יעבור הפיקוד לידי הקשיש שבקצינים. מילוי מקום הקברניט

48. כל מילוי מקום של קברניט לפי סעיף 47 שאינו בהתאם לאמור בסעיף 17 יהיה בתוקף עד הגיע כלי השיט לנמל היעד הקרוב. תקופת מילוי מקום

49. (א) כל חובה וכל איסור המוטלים על בעל כלי שיט לפי חוק זה, יחולו, באין כוונה אחרת משתמעת, גם על הקברניט, אולם הקברניט אינו חייב לשאת אישית בהוצאות של מילוי החובה. חובת בעל כלי שיט גם על הקברניט

(ב) קיים את החובה אחד החייבים בה – פטורים כל השאר.

50. (א) הוראות פרקים ב', ח', ט', י', י"א, י"ב, י"ג, י"ד, וי"ח למעט סימנים ב' ו"ג, וכן הוראות פסקאות (4), (5), (6), (8), ו-(9) לסעיף 134, יחולו על הקברניט כאילו היה איש צוות, בשינויים המחוייבים.

(ב) אין בהוראות אלה כדי לגרוע מחובותיו או מאחריותו של קברניט על פי כל דין או הסכם.

פרק ו': המשמעת בכלי שיט

51. אנשי הצוות יהיו כפופים לפיקודו של הקברניט או של אנשי הצוות הממונים עליהם בכל ענין שלגביו נקבע כך בדין, בנוהג הימי המקובל או בהסכם, לרבות כל הוראה שניתנה כדין בענינים אלה:

- (1) בטיחות השיט;
- (2) הבטחת בריאותם וחייהם של בני האדם שבכלי השיט;
- (3) הבטחת פעילותו המסחרית הרגילה של כלי השיט, לרבות הטיפול בו, בבני האדם שבו ובמטענו, והכל בכפוף לכל הסכם;
- (4) שמירת החוק, הסדר, המשמעת וההתנהגות הנאותה בכלי השיט;
- (5) שמירת החוק, הסדר, המשמעת וההתנהגות הנאותה מחוץ לכלי השיט במידה שהדבר בא להבטיח את הענינים המפורטים בפסקאות (1) עד (4) או למנוע מעשים העשויים לגרום הטרדה רצינית או נזק לבעל כלי השיט ביחסיו עם שלטונות מדינה שבתחומיה עוגן כלי השיט או לפגוע בשמה הטוב של ישראל;
- (6) ענין הנוגע לביצוע חוק זה ותקנות לפיו.

52. (א) המפליג בכלי שיט, שאינו איש צוות, כפוף לפיקוד המפורש בסעיף 51 בענינים אלה:

- (1) בטיחות כלי השיט וכל אשר בו;
- (2) הבטחת בריאותם וחייהם של בני האדם שבכלי השיט;
- (3) שמירת החוק, הסדר, המשמעת וההתנהגות הנאותה בכלי שיט;
- (4) כל דבר אחר שנקבע לשם כך בחוק זה או בתנאים שלפיהם מורשה אותו אדם להפליג בכלי השיט.

(ב) לא יהא אדם חייב לעשות על פי הוראת הקברניט דבר שברור וגלוי הוא על פי נסיבות הענין שאיש צוות יכול לעשותו בלי לפגוע במטרה שלשמה נדרשה עשייתו.

דבריו הסבר

קום המקרה ולבעל כלי השיט. חובת דין וחשבון זו מיוצגת עזת למנוע ככל האפשר שימוש לרעה בסמכויות הרחבות הניתנות לקברניט. השתמש הקברניט לרעה בסמכויות שניתנו לו, צפוי הוא ליתן את הדין על כך בדרך הקבועה בחוק, לרבות הדיון המשמעתי לימאים שלפי החוק המוצע.

בענין שאין בו הוראות חוק מפורשות יש כיום לקברניט בכלי שיט ישראלי סמכויות מכוח המשפט המקובל האנגלי לנקוט בכל האמצעים הסבירים הדרושים לשם קיום הסדר המשמעת והבטיחות בכלי שיט.

הסיכונים שבהפלגת כלי שיט ומצבו המבודד בהיותו בהפלגה בים מחייבים מתן סמכויות לקברניט, כדי להבטיח את כפיפות אנשי הצוות וציות להוראותיו בענינים שהם חיוניים להפעלתו התקינה והבטחה של כלי השיט ולסדרי העבודה בו, וככל שהדבר נוגע לבטיחות החיים בים, הסדר והמשמעת – גם את כפיפות הנוסעים שבעלי השיט להוראות הקברניט.

כל אימת שהקברניט רואה צורך לנקוט אמצעים משטרתיים, כגון שימוש בכוח, כליאה או כבילה, יהא חייב להודיע על כך באמצעים המהירים שבידו למפקח, לנציג הדיפלומטי או הקונסולרי של ישראל הקרוב למ-

53. השר רשאי לקבוע בתקנות את סדר הכפיפות לפיקוד בכלי שיט; כל עוד לא הותקנו התקנות, יהיה סדר הכפיפות לפיקוד לפי הנוהג הימי המקובל.

סדר הפיקוד

54. (א) נוטש כלי שיט, יהיו האנשים שנשטוהו – חוץ מאלה שהקברניט שחרר אותם מפיקודו – כפופים לפיקודו לפי פרק זה בין בים ובין ביבשה, בכל הנוגע להבטחת הצלתם של האנשים, לשמירת הסדר והמשמעת בקרבם ולביצוע הוראות חוק זה הדנות בנטישת כלי שיט, ובכל ענין אחר שעל פי הנוהג הימי המקובל הם כפופים לפיקוד הקברניט; והוא, כל עוד לא נסתיימו פעולות ההצלה.

הכפיפות לפיקוד לאחר נטישת כלי השיט

(ב) פיקוד הקברניט על אנשים מכלי השיט שנוטש בהיותם בסירות הצלה או בכל מקום בין בים ובין ביבשה, ייעשה באמצעות אנשי הצוות, ובאין הוראה אחרת מהקברניט – לפי סדר הכפיפות לפיקוד בהיותם בכלי השיט שנוטש.

(ג) נבצר מהקברניט לקיים ביעילות את פיקודו כאמור בסעיף קטן (ב), יהיו סמכור יות הקברניט לגבי אותה קבוצה לאיש הצוות שבידו הפיקוד העליון עליה.

55. הקברניט רשאי להשתמש בכל האמצעים הסבירים בנסיבות המקרה, הנראים לו דרושם להבטחת ענינים שבהם כפופים האנשים שבכלי השיט לפיקודו לפי פרק זה ולביצוע ההוראות שניתנו באותם ענינים.

אמצעים להבטחת הציות

56. כל שימוש בכוח או כליאה או כבילה או מעשה אחר כיוצא באלה הנעשה נגד אדם שבכלי השיט מכוח סמכות הקברניט לפי סעיף 55, חייב הקברניט להודיע עליו, באמצעים המהירים ביותר שבידו, לאנשים אלה:

חובת הודעה על נקיטת אמצעים מסויימים

(1) מפקח;

(2) הנציג הקרוב ביותר לאירוע המקרה;

(3) בעל כלי השיט.

57. הקברניט וכל אדם הממונה על איש צוות חייבים בהתנהגות נאותה כלפי הצוות, ואנשי הצוות חייבים בשמירת יחס כבוד כלפי כל אדם הממונה עליהם.

יחסי כבוד בין הצוות

פרק ז': סדרי עבודה בכלי שיט

58. (א) חתם אדם על חוזה שירות בכלי שיט פלוני, עליו להתייצב התייצבות ראשונה לשירותו בכלי השיט במועד שקבע בעל כלי השיט או קברניטו בהוראה בכתב שהובאה לידיעתו.

התייצבות לשירות

(ב) לענין התייצבות לשירות בכלי שיט במקרים אחרים, רשאי השר לקבוע סדרי נוהל בתקנות.

59. לא יעזוב איש צוות כלי שיט ולא ייעדר ממנו אלא באישורו, או על פי הוראותיו, של הקברניט או של איש צוות שהקברניט הסמיכו לכך.

היעדרות מכלי שיט

60. איש צוות ימלא את תפקידו בכלי שיט ביעילות ובנאמנות תוך ציות להוראות הקברניט ואנשי הצוות הממונים עליו.

אופן מילוי התפקיד

דבריו הסבר

תקינה וסדירה בכלי שיט, והם מבטאים למעשה את הנור-הג הקיים בצי הסוחר הישראלי.

הוראות פרק זה בענין סדרי העבודה בכלי שיט קובעות כללי יסוד הדרושים לעבודה

פרק ז'

61. סדרי העבודה בכלי שיט ותפקידי אנשי הצוות, במידה שלא קבעם בעל כלי השיט יקבע הקברניט בכפוף להוראות כל דין, נוהג או הסכם.

סדרי עבודה ותפקידי הצוות

62. בכפוף להוראות סעיף 64, רשאי הקברניט להורות לאיש צוות לבצע בכלי השיט באורח זמני כל עבודה אשר אינה בגדר התפקיד שלשמו נשכר במקומו של איש צוות אחר שנמנע ממנו תוך כדי ההפלגה למלא תפקידו; אולם אם היתה בעבודה האמורה משום פגיעה מוחשית במעמדו של אותו איש צוות הנדרש, לא יתן הקברניט הוראה כאמור אלא אם הדבר הכרחי, וככל האפשר יטיל את העבודה על איש צוות שעבודתו והכשרתו המקצועית קרובות ביותר לפי מהותן אל העבודה שיש לבצעה.

מילוי מקום איש צוות אחר

63. (א) בכפוף לאמור בכל הסכם, רשאי הקברניט להורות לאיש צוות למלא בכלי שיט תפקיד שונה מהתפקיד שלשמו נשכר לרבות תפקיד נמוך ממנו, לאחר ששמע דעתו של הקצין הממונה על המחלקה שבה משרת איש הצוות, אם ישנו, והגיע למסקנה שאיש הצוות אינו מתאים מבחינת כשרו או נסיונו המקצועי למלא את התפקיד שלשמו נשכר.

העברה לתפקיד נמוך

(ב) הוראת הקברניט לאיש הצוות לפי סעיף זה תיכנס לתקפה עם רישום החלטתו ונימוקיה ביומן הרשמי.

64. נמצא כלי השיט בהפלגה, ונוצרו נסיבות המחייבות מילוי תפקיד הטעון הסמכה, ואין אפשרות שישמש בו איש צוות שהוא בעל תעודת הסמכה לאותו תפקיד, רשאי הקברניט להורות לאיש צוות שהוא בעל ההכשרה הקרובה ביותר לאותו תפקיד, שימלא אותו עד הגיע כלי השיט לנמל הקרוב; הקברניט ירשום ביומן הרשמי כל הוראה שניתנה לפי סעיף זה.

מילוי מקום בתפקיד

פרק ח': רשימת הצוות וחווה שירות

65. (א) בכל כלי שיט תהא רשימת צוות והיא תיערך בידי הקברניט או שלוחו בצורה שיוורה עליה השר.

רשימת הצוות

(ב) רשימת הצוות תכלול את שמות אנשי הצוות המשרתים אותה שעה בכלי השיט, פרטי זהותם, תפקידם, סמיכותם המקצועית, פנקס הימאי שלהם ופרטים אחרים שהורה עליהם השר.

66. (א) בעל כלי שיט וקברניטו ימציאו למפקח תוך זמן סביר לפני הפלגת כלי השיט שני עותקים של רשימת הצוות לאישורו; עותק אחד יישאר בידי המפקח.

אישור המפקח לרשימת הצוות

(ב) לא יפליג כלי שיט מנמל בישראל אלא אם אישר המפקח את רשימת הצוות.

67. מפקח רשאי לסרב לאשר את רשימת הצוות, כולה או מקצתה, מאחד הטעמים האלה: (1) כלול בה איש צוות שאין להעסיקו לפי הוראות פרק ב' או לפי כל חיקוק אחר;

סירוב לאשר רשימת צוות

דבר הסבר

החוק המוצע מחייב לעשות חווה שכירות בכתב עם כל ימאי, להחזיק עותק ממנו בכלי השיט ולתת אפשרות לאנשי הצוות לעיין בו. כל זאת כדי למנוע ככל האפשר סכסוכים על תנאי עבודה שלא נערכו בכתב, או שנערכו בכתב אך אין לדעת את תכנם על אתר, משום שאינם מצויים בכלי השיט.

פרק ח' ההוראות בדבר קיום רשימה מפורטת של אנשי הצוות שבכלי השיט לסוגיהם ולתפקידיהם ובדבר אישורה של הרשימה, באות לספק למפקח את המידע הדרוש לו לביצוע תפקידיו וסמכויותיו בכל הנוגע לפיקוח על הימאים ולהבטיח שכלי השיט יצאות במספר אנשים מספיק ומתאים.

- (2) כלול בה איש צוות שנפסל לשירות, או למילוי תפקיד, על פי החלטת בית הדין המשמעתי או על פי החלטת המפקח, או שניתן עליו צו השעיה לפי הוראת פרק י"ט או צו לעיכוב יציאה מן הארץ לפי הוראות כל דין אחר;
- (3) עיכוב האישור דרוש לשם ביצוע הסדרים שנקבעו על-פי חוק זה להבטחת ציוות כלי השיט באנשי צוות ישראליים;
- (4) עיכוב האישור דרוש לשם ביצוע כל דין אחר.

68. השר רשאי להורות שכלי שיט המפליגים מנמל במדינת חוץ יהיו חייבים לקבל אישור לרשימת הצוות מאת המפקח או הנציג; ניתנו הוראות כאמור, יחולו על כלי השיט הוראות סעיף 67. כלי שיט המפליג ממדינת חוץ
69. בעל כלי שיט יודיע למפקח, באמצעים המהירים ביותר שבידו, על שכירות או פיטורין של איש צוות ועל כל שינוי אחר בפרטים של רשימת הצוות. הודעה על שינויים
70. לא ישרת אדם בצוות ולא יעסיק בעל כלי שיט אדם בצוות, אלא אם נחתם חוזה שירות בינו ובין בעל כלי השיט. חוזה שכירות בכתב
71. (א) חוזה השירות יכלול את כל תנאי השירות המוסכמים החלים על שירותיו של הצוות; תנאים המצויים בהסכם קיבוצי תבוא עליהם בחוזה השירות הפניה להסכם הקיבוצי. חוכן חוזה השירות וצורתו
- (ב) השר רשאי לקבוע צורתו של חוזה שירות ופרטים שיש לכלול בו.
72. הקברניט יחזיק בכלי השיט עותק אחד לפחות של כל חוזה שירות שנחתם עם איש צוות המשרת בכלי השיט ועותק אחד לפחות של ההסכם הקיבוצי אם הוא חל על איש מאנשי הצוות המשרת בכלי השיט. החזקת חוזה השירות וההסכם הקיבוצי
73. הקברניט יאפשר לכל איש צוות לעיין בחוזה השירות ובהסכם הקיבוצי בלי שהדבר יפגע בסדרי העבודה התקינים בכלי השיט. זכות עיון בחוזה השירות ובהסכם הקיבוצי

פרק ט': שכר עבודה וזכויות אחרות

74. מילא איש צוות תפקיד לפי הוראות סעיפים 62, 63 או 64, והשכר המשתלם בעד מילוי תפקיד זה שונה מהשכר המשתלם בעד מילוי התפקיד שלשמו נשכר, זכאי הוא, באין הסכם אחר, לשכר הגבוה שבהם, ושאר תנאי עבודתו לא ישתנו, במידת האפשר, לרעה מתנאי העבודה שהיה זכאי להם בתפקיד שאליו נשכר. שכר עבודה במילוי תפקיד אחר
75. לא יהא איש צוות זכאי לשום גמול או תשלום בעד הצלת האנשים בכלי השיט שבו הוא משרת, או הצלת כלי השיט ומטענו או כל חלק מהם, אלא אם הובטח לו הגמול בהסכם עם בעל כלי השיט או מטעמו. אין גמול על הצלת כלי שיט

דבריו הסבר

- בדיני העבודה הכלליים. מקצתן של הוראות אלה הן השלמות או תיקונים לחוק הקיים, כגון לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, ומקצתן נוגעות לענינים שלא הוסדרו בכ"ה
- ההוראות בענין שכר עבודה וזכויות אחרות המפורטות בפרק זה באות להסדיר נושאים ובעיות שהם אופייניים לשירות בים והמחוקק לא הסדירם
- פרק ט'**

76. נקבע בהסכם בין בעל כלי שיט לבין איש צוות שגמול שירותו של איש הצוות יהיה, כולו או מקצתו, בהשתתפות ברווחים המופקים מהפעלתו של כלי השיט או בשלל הדיג, יהא דין הרווחים או ההשתתפות כאמור כדין שכר עבודה לכל דבר.
77. בעל כלי שיט חייב ליתן לאיש צוות פירוט של שכר העבודה ששולם לו ושל הסכומים שנוכו; השר ושר העבודה יקבעו בתקנות את הדרך והמועדים למתן הפירוט ואת צורתו.
78. מסמך או הודיה על קבלת תשלום שכר עבודה שניתנו מאת איש הצוות או בשמו בלי שקיבל את פירוט שכר העבודה ובנסיבות שבהן לא היה בידו לברר אם קיבל למעשה את המגיע לו, לא ישמשו ראיה נגדו לענין תביעת השכר.
79. סעיף 5 לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, האוסר על קביעת שכר כולל, יחול על אנשי צוות, על אף האמור בסעיף 30(א) לחוק שעות העבודה והמנוחה, תשי"א-1951.⁶
80. לענין חוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, רשאי שר העבודה, בהתייעצות עם השר וועדת העבודה של הכנסת, לקבוע מועדי תשלום לאיש צוות של חלק משכר עבודתו שאינו ידוע וקבוע מראש ושגלגל התנאים המיוחדים של השירות יש צורך לקבוע לו מועד תשלום שונה מהמועד שנקבע בחוק האמור.
81. במנין תקופת ההתיישנות של זכות לפיצויים בעד הלנת שכר המתחילה ביום שקיבל העובד את השכר שבו קשור הפיצוי, כאמור בסעיף 17א לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, לא תובא בחשבון תקופת הפלגה אחת שבה נעדר איש הצוות מישראל.
82. (א) איש צוות זכאי, בתקופת שירותו בכלי שיט, לכלכלה ולינה בכלי השיט, אולם בעגון כלי השיט בחוף רשאי בעל כלי השיט לספק לאיש צוות כלכלה ולינה במקום אחר שיקבע, בתנאים שאין בהם משום שינוי מהותי לעומת תנאי הכלכלה והלינה הניתנים בכלי השיט, או את תמורתן בכסף.
- (ב) הוראת סעיף זה אינה באה לגרוע מכל התניה אחרת לענין זה שהיא לטובת איש הצוות.
- (ג) השר ושר העבודה רשאים לקבוע הוראות בדבר מתן כלכלה ולינה לאדם שנשכר לשירות בכלי שיט והוא נמצא בדרך לשם הצטרפות אליו.
83. בענינים המפורטים להלן רשאים השר ושר העבודה לקבוע את תנאי עבודתם של אנשי הצוות לסוגיהם, למעט אנשי צוות שתנאי עבודתם באותם ענינים נקבעו בהסכם קיבוצי; תנאי עבודה שקבעו השרים כאמור, יראו כאילו נכללו בחוזה השירות, וזאת אם יש בו, לאותם ענינים, תנאים אחרים שהם לטובת אנשי הצוות; ואלה הענינים:
- (1) כלכלה ומגורים וסדרי רווחה אחרים בכלי השיט;
 - (2) ביגוד ואספקת מצרכים אישיים, לרבות מצרכי מזון;
 - (3) כל ענין אחר שנקבע באמנה בינלאומית בדבר תנאי עבודתם של ימאים, שישראל היא צד לה.

דבר' הסבר

בהוראות מובא בחשבון, שתנאי השירות המפורטים. לרבות השכר ותשלומי הלואי האחרים, הם ענין להסכמת בין הצדדים ונציגיהם בהסכמים קיבוציים לפי חוק ההסכמים הקיבוציים, תשי"ז-1957, וניתנים – אם הם כלל-

לל, כמו למשל מתן סמכויות לשרי התחבורה והעבודה לקבוע בתקנות תקופות מנוחה לימאים, מאחר שחוק שעות העבודה והמנוחה, תשי"א-1951, אינו חל על יורדי ים.

⁶ ס"ח תשי"א, עמ' 204.

84. השר ושר העבודה רשאים, בהסכמת ועדת העבודה של הכנסת, לקבוע תקופות מנוחה מינימליות לאנשי הצוות, בין דרך כלל ובין לפי סוגים של כלי שיט, של הפלגות או של הובלות ובין לפי תפקידים שונים של אנשי הצוות בכלי השיט.

פרק י': סיום השירות וסיכול השכירות בהפלגה

85. נסתיימה על פי הסכם תקופת שירותו של איש צוות בהיות כלי השיט בהפלגה, יוארך שירותו מאליו על כל תנאיו עד עגון כלי השיט בבטחה בנמל ההגעה הראשון.

סיום שירות
בהפלגה

86. נמחק כלי שיט מהמרשם הישראלי, יראו את שכירותו של הצוות כמסוכלת; היה כלי השיט בהפלגה יראו את השכירות כמסוכלת בעגון כלי השיט בבטחה בנמל ההגעה הראשון לאחר המחקקה; והכל – בכפוף לאמור בהסכם.

סיכול עקב
העברת הדגל

87. סוכלה שכירותו של איש צוות כשכלי השיט נמצא מחוץ לישראל, זכאי איש הצוות לתשלום שכר במשך חדשים לאחר הסיכול או עד שהושב לפי הוראות סימן א' לפרק י"ב, הכל לפי המועד המוקדם יותר.

זכות לשכר
לאחר הסיכול

88. סוכלה שכירותו של איש צוות והציע לו בעל כלי השיט לשרת, עד תום תקופת שכירותו לפי ההסכם, בכלי שיט אחר שבבעלותו, בתפקיד שלשמו נשכר או שבו שירת לאחרונה ובתנאים שאין בהם משום שינוי מהותי לרעה מן התנאים שהיו לו על פי ההסכם בכלי השיט שבו שירת לאחרונה, לרבות שינוי באזורי ההפלגה, וכידיב איש הצוות לשרת או לא שירת, ללא נימוק מוצדק – פטור בעל כלי השיט מחובת תשלום שכר כאמור בסעיף 87.

העברה לכלי
שיט אחר

89. הוראות פרק זה אינן באות לגרוע מזכויות איש צוות לפי הוראות כל דין אחר הנובעות מסיכול השכירות בכלי שיט.

שמירת דינים

פרק י"א: מחלה ופגיעה

90. בפרק זה, "החלמה", לגבי איש צוות לאחר מחלה או פגיעה שנטלו ממנו כשרו לשרת בתפקידו – החזרה לכשרו או למצב שאינו מחייב טיפול רפואי בנוגע למחלה או לפגיעה, הכל לפי המוקדם.

הגדרה

91. חלה או נפגע איש צוות בתקופת שכירותו, חייב בעל כלי השיט המעסיקו להבטיח מתן טיפול ואשפוז לפי הצורך ולשאת בהוצאות, עד להחלמתו אך לא יותר מששה עשר שבועות,

מתן טיפול רפואי
ואשפוז

דברי הסבר

פרק י' הוראות פרק זה מסדירות את חובות איש הצוות וחובותיו במקרים מיוחדים, כגון בסיום חוזה השירות כשכלי השיט נמצא בהפלגה, או במקרה שהשכירות מסוכלת מסיבות אחרות, כגון שכלי השיט נמחק מן המרשם הישראלי משום שהועבר לדגל נכרי. נסתיים החוזה, יוארך אוטומטית ואיש הצוות יהא חייב להמשיך אם נדרש לכך עד שיגיע כלי השיט לנמל ההגעה הראשון, וזאת כדי למנוע פגיעה בבריאות כלי השיט. סוכלה השכירות, יהא זכאי, כל עוד לא הושב הביתה, לתשלום שכר המשך חדשים; אך בעל כלי השיט רשאי גם להעבירו לשירות בכלי שיט אחר שלו עד תום תקופת החוזה, ובלבד שלא תחול הרעה בתנאי עבודתו.

יים – להטלה בכוח צוי הרחבה על פי החוק האמור. אך בהתחשב שההסכמים הקיבוציים לימאים עשויים לחול רק על סוג מסויים של ימאים, כמו שהם חלים כיום רק על ימאים תושבי ישראל, ולנוכח האפשרות שבענינים המנויים בסעיף 83, שהם מיוחדים לימאים, לא ייקבעו בהסכם הקיבוצי תנאי עבודה שהימאי זכאי להם, מוצע להסמיך את שרי התחבורה והעבודה לקבוע תנאי מינימום, ויראו אותם כאילו נכללו בחוזה השירות שבין בעל כלי השיט לבין איש הצוות.

הוסדרו אותם תנאי עבודה לגבי איש צוות בהסכם קיבוצי, לא יחולו עליו הוראות תנאי המינימום שבתקנות השרים אלא הוראות ההסכם הקיבוצי.

וחייב בהוצאות טיפול שיניים אם הצורך בו נגרם עקב מחלתו או פגיעתו כאמור ואינו סובל דיחוי.

92. הגיע איש צוות שחלה או נפגע בתקופת שכירותו למקום שבו הוא זכאי לפי כל דין או הסכם, לרבות דיני חוק, לטיפול רפואי או לאשפוז או להחזרת הוצאותיהם, יהא בעל כלי השיט פטור מהובתו לפי סעיף 91 כמידת זכאותו של איש הצוות.

93. (א) בעל כלי שיט החייב בהוצאות הטיפול הרפואי והאשפוז לאיש צוות לפי פרק זה, חייב גם לשאת בהוצאות כלכלתו ולינתו לאחר שחלה או נפגע עד להשבתו לפי הוראות פרק י"ב או עד להיותו מסוגל לשרת בכלי השיט בתפקיד שלשמו נשכר.

(ב) בעל כלי שיט חייב לשאת בהוצאות כלכלתו ולינתו של איש הצוות אף אם הוא פטור ממתן טיפול רפואי מכוח סעיף 92.

94. בעל כלי שיט רשאי להיפרע מאיש הצוות את ההוצאות שהוציא עליו לפי פרק זה, אם נתקיימה אחת מאלה:

(1) המחלה, למעט מחלת מין, או הפגיעה הן תוצאה של מעשה מכוון או של התנהגות רעה חמורה של איש הצוות;

(2) המחלה או הפגיעה או החמרתן הן תוצאה של מום או מחלה או ליקוי בכושר גופני או נפשי שהיו קיימים באיש הצוות בשעה שנשכר והוא העלים זאת במזיד.

95. חלה או נפגע איש צוות בתקופת שכירותו ואינו מסוגל לעבודה בתפקיד שלשמו נשכר, זכאי הוא לשכר עבודה המשתלם לו לפי ההסכם באותו תפקיד עד להחלמתו, אך לא יותר מששה עשר שבועות ממועד היותו בלתי מסוגל לעבודה כאמור, אולם כל עוד הוא בכלי השיט יהיה זכאי לשכרו כאמור אף מעבר לתקופה זו.

96. איש צוות ששכר עבודתו לפי ההסכם העבודה אינו משתלם על יסוד תקופתי, רשאים השר ושר העבודה לקבוע הוראות בדבר שיעור שכר העבודה שישולם בתקופת המחלה או הפגיעה כאמור בסעיף 95.

97. סעיף 95 לא יחול אם המחלה או הפגיעה או החמרתן היו תוצאה של אחד המקרים המנויים בסעיף 94.

98. שילם בעל כלי שיט לאיש צוות שכר עבודה כאמור בסעיף 95, זכאי הוא להיפרע במקום איש הצוות, את דמי הפגיעה המגיעים לאיש הצוות לפי חוק הביטוח הלאומי, [נוסח משולב], תשכ"ח-1968⁷, והתקנות על פיו בעד התקופה ששולם בה השכר, ורואים את השכר, כדי שיעור דמי הפגיעה, כדמי פגיעה ששולמו לאיש הצוות מאת המוסד לביטוח לאומי.

דבר' הסבר

הוראות פרק זה נערכו לפי העקרונות שנקבעו באמנה מס' 55 משנת 1936 של ארגון העבודה הבין-לאומי, בענין אחריותם של בעלי כלי שיט כלפי ימאים במקרי מחלה, פגיעה או מוות. מוצע הסדר מלא ושלם של טיפול רפואי ואשפוז. כל עוד כלי השיט בים או במימי מדינות חוץ חובה זו מוטלת על בעל כלי השיט וקברניטו.

פרק י"א חובת בעל כלי השיט וקברניטו כלפי איש צוות שחלה או שנפגע בתקופת שכירותו היא עקרון מקובל בחוקי המדינות הימיות. הוראות בתחיקה שירשה מדינת ישראל לענינים אלה מצויות בשלושה סעיפים של חוק סחר הים העותמני והם אינם מתאימים לימינו.

⁷ ס"ח 530, תשכ"ח, עמ' 108.

99. (א) איש צוות הזכאי בתקופה פלונית לשכר עבודה לפי סעיף 95 וכן לדמי פגיעה לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשכ"ח-1968, לא יהיה זכאי לקבל שכר עבודה ודמי פגיעה כאחד מעל לשיעור שכר העבודה.

(ב) שילם בעל כלי השיט או המוסד לביטוח לאומי לאיש הצוות סכום העולה על שיעור שכר העבודה, זכאי מי ששילם להיפרע מאיש הצוות את העודף.

פטור מתשלום הוצאות

100. איש צוות שחלה או נפגע, ובהיותו בטיפול רפואי או באשפוז, ולאחר שהוזהר, הפר ללא צידוק הוראת רופא המטפל בו ובשל כך עוכבה החלמתו עיכוב של ממש, או נהג בדרך העלולה כידוע וכמפורסם לעכב החלמתו עיכוב של ממש – יהא בעל כלי השיט, מיום ההפרה או ההתנהגות כאמור, פטור מלשאת בהוצאות לפי סעיפים 91 ו-93 ומתשלום שכר עבודה לפי סעיף 95.

החלמת איש הצוות תוך תקופת השכירות

101. (א) איש צוות שחלה או נפגע, אך החלים בתוך תקופת שכירותו והוא מסוגל לחזור ולשרת בתפקידו בכלי השיט, חייבים בעל כלי השיט ואיש הצוות לקיים את החיובים המוטלים עליהם על פי השכירות, וההוראות בדבר השבת איש הצוות מחמת מחלה או פגיעה לא יחולו.

(ב) החלים איש הצוות כאמור בסעיף קטן (א) בחוף סמוך למקום עגירתו של כלי השיט ולאחר הפלגת כלי השיט ממנו, הברירה בידי בעל כלי השיט, רוצה – יחזירו לכלי השיט לשירות בו עד תום התקופה אליה נשכר, רוצה – ישיבו לנמל הבית; סירב איש הצוות לחזור לשירות כאמור, פטור בעל כלי השיט מהשיבו לנמל הבית.

חוות דעת רופא

102. (א) לענין פרק זה תכריע חוות דעתו של רופא, שמינהו בעל כלי השיט או קברניטו, בכל אחד מענינים אלה:

- (1) זיקותו של איש צוות לטיפול רפואי או לאשפוז ומהותו וטיבו של הטיפול והאשפוז שהוא זקוק להם;
- (2) תקופת מחלתו או אי-כשרו מחמת פגיעה;
- (3) החלמתו;
- (4) כשרו לשרת בתפקיד מסויים בכלי השיט;
- (5) היותו מסוגל מבחינת הבריאות להיות מוחזר לעבודה.

(ב) הרופא הנותן חוות דעת לפי סעיף זה יהיה –

- (1) בישראל – רופא מתוך רשימת רופאים שאישר המנהל הכללי של משרד הבריאות;
- (2) מחוץ לישראל – רופא שאישר הנציג, ואם אין במקום לא נציג ולא רופא כאמור, או קיימת מניעה מעשית שהנציג יאשר רופא – רופא שמינה בעל כלי השיט או הקברניט בהסכמת איש הצוות.

דבר הסבר

במקרה שהימאי זכאי גם לשכר עבודה בימי הפגיעה לפי חוק זה וגם לדמי פגיעה לפי חוק הביטוח הלאומי, לא יקבל מכות שני החוקים סכום העולה על שכר העבודה; אם שילם בעל כלי שיט את שכר העבודה במלואו, יהא זכאי לקבל, במקומו של הימאי, את הסכום המגיע לימאי מן המוסד לביטוח לאומי.

גם כאן ניתנת הדעת על הוראות לענינים אלה שנקבעו בהסכמים הקיבוציים הקיימים בין איגוד הימאים בישראל לבין חברות הספנות הישראליות. בדרך כלל אין בחוק המוצע זכויות פחותות מן הקבועות בהסכמים אלה, ויש אף העולות עליהן. זכות הימאי לשכר בתקופת המחלה או הפגיעה היא, לפי האמנה, 16 שבועות, במקום 90 ימים שלפי ההסכמים הקיבוציים.

103. חוות דעתו של רופא לפי סעיף 102 תהיה ראייה שאיננה ניתנת לסתירה אלא בחוות דעת אחרת של רופא שנתמנה לפי סעיף 104.
104. (א) איש צוות החולק על חוות דעת שניתנה עליו לפי סעיף 102, רשאי לבקש מבעל כלי השיט או מהקברניט שתיתן חוות דעת נוספת של רופא אחר באותו ענין.
(ב) חוות הדעת הנוספת תיתן מאת מי שמוסמך לתת חוות דעת לענין סעיף 102.
105. (א) בכפוף לאמור בכל הסכם, ישלם בעל כלי השיט את ההוצאות הכרוכות במתן חוות דעת של רופא לפי סעיפים 102 ו-104.
(ב) בעל כלי השיט רשאי להיפרע מאיש הצוות את ההוצאות הכרוכות בחוות דעת רפואית שניתנה לפי סעיף 104, אם בנסיבות הענין לא היה יסוד לבקש חוות דעת נוספת; נחלקו הדעות בין בעל כלי השיט לבין איש הצוות אם אמנם לא היה יסוד לבקשה כאמור, יכריע בדבר רופא בישראל שמינה המפקח לענין זה.
106. (א) נשא בעל כלי שיט בהוצאות טיפול רפואי, אשפוז, כלכלה ולינה של איש צוות שלא היה חייב לשאת בהן לפי הוראות פרק זה, רשאי הוא להיפרע מאיש הצוות.
(ב) נמנע בעל כלי שיט מלקיים את המוטל עליו לפי סעיפים 91 ו-93, רשאי מי שקיים זאת להיפרע ממנו כדי הסכום שבעל כלי השיט היה חייב להוציא לשם קיום המוטל עליו.
107. פרק זה לא יחול לגבי איש צוות שחלה או נפגע במקום שכירותו לשירות בטרם הספיק לשרת בכלי השיט, אלא אם המחלה או הפגיעה נגרמו תוך כדי עבודתו ועקב עבודתו בשירות בעל כלי השיט.
108. מותר להתנות על הוראות פרק זה התנאות שיש בהן משום שינוי לטובת איש הצוות; התנאה אחרת אין כוחה יפה אלא אם אישר אותה המפקח או הנציג מראש ובכתב.
109. ויתורו של איש צוות על זכות לפי פרק זה, שלא באישור המפקח או הנציג מראש ובכתב – אין לו תוקף.
110. אין בהוראות פרק זה כדי לפגוע בזכותו של איש צוות להיפרע, מבעל כלי השיט ומכל אדם אחר, תשלומים וכל סעד אחר המגיעים לו עקב המחלה או הפגיעה על פי כל דין אחר או הסכם, זולת אם נאמר כך באותן הוראות.

פרק י"ב: השבה הביתה

סימן א': חובת בעל כלי השיט להשיב הביתה

111. בסימן זה, "הוצאות השבה" – לרבות הוצאות כלכלה ולינה עד להשבה וכל הוצאה אחרת הכרוכה בהשבת איש צוות לפי פרק זה.
112. (א) תוך זמן סביר לאחר אחד המקרים המפורטים להלן, חייב בעל כלי השיט להשיב את צוותו לנמל הבית האמור בסעיף קטן (ב), או למקום אחר שנקבע בהסכם באישור

דבר' הסבר

מבוססת על עקרון מקובל בחוקי מדינות ימיות ועל האמנה מס' 23 משנת 1926 של ארגון העבודה הבין-לאומי.

בעל כלי השיט חייב להשיב הביתה על חשבונו ימאי ששירותו הופסק כדין שלא באשמתו. חובה זו של השבה הביתה (Repatriation)

המפקח או הנציג, וחייב לשאת בהוצאות ההשבה, הכל כשאין הוראה אחרת בחוק זה; ואלה המקרים:

- (1) סיום תקופת השכירות על פי הסכם;
- (2) סיום השכירות מחמת סיכולה;
- (3) הפסקת השירות מחמת מחלה או פגיעה;
- (4) התפטרות משירות לפי סעיף 134 או לפי הסכם;
- (5) פיטורין משירות, למעט פיטורין לפי סעיף 138.

(ב) נמל הבית הוא –

- (1) לגבי איש צוות ישראלי – נמל ים או אויר בישראל;
- (2) לגבי איש צוות נכרי – הנמל שבו נשכר או שבו הצטרף לשירות בכלי השיט, או נמל ים או אויר במדינה שאיש הצוות הוא אזרח, או כל מקום באותה מדינה הסמוך לאחד המקומות האמורים, והכל לפי בחירת בעל כלי השיט.

113. היה בעל כלי שיט חייב לפי פרק זה בהשבת איש צוות שחלה או נפגע, יעשה זאת תוך זמן סביר אחר שהחלים איש הצוות, או במועד מוקדם מזה אם השבתו אינה עלולה לפגוע בבריאותו או לעכב החלמתו.

מועד ההשבה

114. בעל כלי השיט יבטיח טיפול רפואי נאות באיש הצוות ככל שיהיה זקוק לו בעת ההשבה.

טיפול רפואי
בעת ההשבה

115. הציע בעל כלי שיט או קברניטו לאיש צוות להשיבו לפי הוראות סימן זה, וסירב איש הצוות ללא נימוק מוצדק או נמנע מהשיב על ההצעה תוך זמן סביר – פטור בעל כלי השיט מהחובה להשיבו.

סירוב לשוב

116. היתה מניעה מעשית להשבה מחמת גורמים שאינם בשליטתו של בעל כלי השיט, רשאי הוא לצאת ידי חובתו בהשבת איש הצוות למקום שאישר המפקח או הנציג כקרוב למקום שאליו היה חייב להשיבו לפי סעיף 112, או במתן מענק לאיש הצוות בסכום שאישר המפקח או הנציג כשווה להוצאות השבתו המשוערות אל המקום שאליו היה חייב להשיבו, הכל לפי בחירת בעל כלי השיט.

תחליף להשבה

117. איש צוות המושב בכלי שיט של בעל כלי השיט שחייב להשיבו, יהא חייב, לפי דרישת הבעל, לשרת באותו כלי שיט בתפקיד שבו שירת לאחרונה, וזאת אם קיים שינוי מהותי לרעה בתנאי העבודה המוצעים לו לעומת תנאי עבודתו לאחרונה; אולם לא יהא איש הצוות חייב לשרת, אם נקבע בחוות דעת של רופא, כאמור בסעיפים 102 ו-104, שאין הוא מסוגל לשרת בתפקיד המוצע לו בכלי השיט.

שירות בכלי שיט
תוך השבה

118. איש צוות החייב בשירות בכלי שיט לפי האמור בסעיף 117 וסירב לשרת או לא שרת, פטור בעל כלי השיט מחובתו להשיבו.

סירוב לשרת

119. המשרת בכלי שיט שבו הוא מושב לפי סעיף 117, דינו לכל דבר, לרבות זכותו לשכר, כדין איש צוות באותו כלי שיט.

דין מושב משרת
כדין איש צוות

120. השבת איש הצוות לפי סימן זה תהיה באמצעי תחבורה נאות שיבחר בעל כלי השיט החייב להשיבו.

אמצעי התחבורה

דבר' הסבר

שהיתה עליו חובה להשיבו. במקרה כגון זה תהא המדינה זכאית לחבוע מבעל כלי השיט לשפותה על הוצאות ההשבה.

ההוראות בדבר חובת השבה על פי הוראה של המפקח או של נציג דיפלומטי או קונסולרי של ישראל באות להסדיר אותם מקרים, לא שכחים, שבהם לא השיב בעל כלי השיט את הימאי לביתו, מכל סיבה שהיא, אף על פי

121. השבתו של איש צוות בכלי שיט תהיה בתנאים ההולמים את דרגתו.

תנאי השבה
הולמים

122. (א) המפקח או הנציג רשאי להכריע בכל סכסוך שבין בעל כלי שיט לבין איש צוות בדבר חובת השבתו ושאר החובות והזכויות הכרוכות בכך.

(ב) ציווה המפקח או הנציג על עשיית דבר לפי סעיף קטן (א), חייב מי שנצטווה לעשות כן לקיים את הצו כל עוד לא הורה בית משפט או מי שהוסמך להכריע בסכסוך הוראה אחרת, אולם אין לעכב ביצועו של הצו עד לאותה הכרעה.

שיפוי בעד
הוצאות השבה

123. (א) השיב בעל כלי שיט איש צוות שלא היה חייב להשיבו לפי חוק זה, רשאי הוא להיפרע את הוצאות ההשבה מאיש הצוות.

(ב) מי שנשא בהוצאות השבה של איש צוות במקום שבעל כלי שיט היה חייב לשאת בהן לפי חוק זה, רשאי להיפרע מבעל כלי השיט.

התניה על
הוראות

124. מותר להתנות על הוראות פרק זה אם ההתניה היא לטובת איש הצוות; התניה אחרת אין כוחה יפה אלא באישור מראש ובכתב מאת המפקח או הנציג.

אין ויתור על
זכויות

125. ויתור מראש של איש צוות על זכויותיו לפי סימן זה, שלא בדרך האמורה בסעיף 124 – אין לו תוקף.

סימן ב': השבה על פי הוראת המפקח או הנציג

הסעת איש צוות
על-פי הוראה

126. המפקח או הנציג רשאי להורות לכל בעל כלי שיט להסיע אדם שהועסק לאחרונה כאיש צוות בכל כלי שיט שהוא, לכל נמל יעד של כלי השיט שיצוין בהוראה, ולספק לו תנאי כלכלה ולינה נאותים; אולם לא יהיה בעל כלי השיט חייב להסיע אדם כאמור, אם יש לו יסוד סביר להניח שהדבר עלול לפגוע בסדר ובמשמעת או בבטיחות כלי השיט.

כיסוי הוצאות
מהאוצר

127. המדינה תשלם את הוצאות הסעתו של איש צוות לפי סעיף 126 לבעל כלי השיט שבו הוסע, וזולת אם הועסק איש הצוות בכלי השיט שבו הוסע.

פרק י"ג: איש צוות שנפטר

הודעה על
פטירת איש צוות

128. נפטר איש צוות בתקופת שכירותו, חייב בעל כלי השיט שהעסיקו ערב פטירתו להודיע על כך באמצעים המהירים שבידו –

(1) למשטרת ישראל, למפקח ולכל אדם אחר שהמפקח הורה עליו;

(2) לבני משפחתו הקרובים של הנפטר הידועים לבעל כלי השיט שאתם ניתן להתקשר בטרחה סבירה.

חובה לנהוג
בכבוד הנפטר

129. בהעברת הגופה של איש צוות שנפטר ובקבורתו, ינהג בעל כלי השיט באופן החולם את כבוד הנפטר.

דבר' הסבר

היו חייבים להשיבו בתום שירותו, או למקום אחר שעליו יורה המפקח על הימאים או הנציג הדיפלומטי או הקונסולרי של ישראל. חובת בעל כלי שיט לשאת בהוצאות הקבורה אף היא נקבעה באמנה של ארגון העבודה הבין-לאומי (אמנה מס' 55 משנת 1936).

פרק י"ג ההוראות המוצעות נותנות תוקף לנהוג הקיים בצי הסוחר הישראלי בדבר הטיפול באנשי צוות שנפטרו בתקופת שכירותם. יש להעביר לישראל את גופותיהם של אנשי הצוות הישראלי שנפטרו בחו"ל, ויש להעביר גופתו של איש צוות זר אל המקום שאליו

130. בעל כלי השיט יעביר את גופתו של איש הצוות לנמל הבית, או למקום אחר שהורה עליו המפקח או הנציג, אולם בעל כלי השיט יצא ידי חובתו אם יעביר למקום שעליו הודיעו לו בני משפחת הנפטר, ובאין מי שנכון לטפל בקבורת הנפטר, יבטיח בעל כלי השיט קבורה נאותה, הכל בכפוף לאמור בכל דין. העברת הגופה וקבורתה

131. בעל כלי השיט ישא בהוצאות ההעברה ובהוצאות הקבורה, אם עליו קבורתו, אך אין לחייבו לשאת בהוצאות העולות על הוצאות העברת הנפטר לנמל הבית. הוצאות העברה וקבורה

132. לא קיים בעל כלי שיט את המוטל עליו לפי פרק זה, רשאי מי שקיים זאת להיפרע ממנו כדי הסכום שבעל כלי השיט היה חייב להוציא לשם קיום המוטל עליו. שיפוי הוצאות

133. נשא בעל כלי שיט בהוצאות קבורת איש צוות לפי פרק זה, יהיו זכויותיו כזכויות מוסד ציבורי שטיפל בקבורה לענין סעיף 29 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשכ"ח-1968. זכות לדמי קבורה מהמוסד לביטוח לאומי

פרק י"ד: התפטרות ופיטורין

134. בכפוף להוראת כל דין המגבילה זכות איש צוות להתפטר משירותו ועל אף האמור בכל הסכם, רשאי איש צוות להתפטר משירותו בכלי שיט בעונן כלי השיט בבטחה בנמל, אם נתקיימה אחת מאלה: התפטרות איש צוות

(1) כיוון המסע של כלי שיט נשתנה שינוי מהותי מכיוון המסע שלשמו נשכר איש הצוות לשירות וההתפטרות היא בנמל הראשון לאחר שנודע לו על השינוי האמור;

(2) כלי השיט אינו כשיר לשיט או בלתי ראוי מכל בחינה אחרת להפלגה בים, לרבות בגלל תנאי מגורים או מזון או תברואה בלתי נאותים, והוגשה לקברניט תלונה על פגמים אלה מאת שלושה אנשי צוות לפחות והקברניט לא נקט באמצעים הדרושים להסרתם;

(3) צפויה סכנה לשלומם של איש הצוות מאחד האנשים הנמצאים בכלי השיט והקברניט לא נקט באמצעים הדרושים כדי למנוע את הסכנה;

(4) צפויה סכנת ממשית לשלומם או לחירותו של איש הצוות במדינת חוץ שבת-חומיה מיועד כלי השיט לעגון או לשוט והמפקח או הנציג אישר את קיום הסכנה, זולת אם יש מניעה מעשית לקבלת אישור;

(5) צפויה סכנה ממשית לשלומם או לחירותו של איש הצוות כתוצאה מפעולות איבה בין מדינות חוץ והמפקח או הנציג אישר את קיום הסכנה, זולת אם יש מניעה מעשית לקבלת אישור; זכות ההתפטרות לפי פסקה זו לא תעמוד לאיש צוות אם נערך הסכם בכתב בינו לבין בעל כלי השיט לפיו התחייב איש הצוות לשרת בכלי השיט על אף הסכנה האמורה ומתוך ההסכם ברור וגלוי שמהות הסכנה היתה ידועה לאיש הצוות;

דברי הסבר

כדי שהדבר לא יפגע בהפעלה הסדירה של כלי השיט. הפסקת שירות חד-צדדית מצד ימאי לפני תום המועד המוסכם, עלולה להיות עבירה פלילית של עריקת מכלי שיט.

פרק י"ד ההסכמים הקיבוציים והסכמי העבודה עם ימאים שההסכמים הקיבוציים אינם חלים עליהם (בעיקר – ימאים זרים) מגבילים את זכויות ההתפטרות של ימאי לפני תום מועד השירות המוסכם, וזאת,

- (6) מסע כלי השיט הוא בלתי חוקי;
 (7) ניתנה לאיש הצוות הוראה לפי סעיף 63 למלא בכלי שיט תפקיד שהוא נמוך מהתפקיד שלשמו נשכר;
 (8) רופא קבע שאיש הצוות אינו מסוגל מבחינת הבריאות להמשיך לשרת בתפקיד שלשמו נשכר; על חוות דעת של רופא לענין זה יחולו הוראות סעיפים 102 עד 104;
 (9) סיבה דומה אחרת שאושרה מראש מטעם המפקח או הנציג, זולת אם היתה, מניעה מעשית לקבלת אישורם.

דין אישור
המפקח

135. אישור המפקח או הנציג לפי סעיף 134 הוא ראייה חותכת לאמור בו.

תלונה

136. (א) נמצא כלי שיט מחוץ לישראל והוגשה תלונה לקברניט כאמור בסעיף 134(2) רשאים אנשי הצוות להודיע על כך לנציג הקרוב, ואם נאמר בהודעה כי הקברניט לא נקט באמצעים להסרת הפגמים שעליהם התלונה, ימנה הנציג בודק לבדיקת כלי השיט ונושא התלונה, ורשאי הוא להורות על עיכוב כלי השיט כנמל עד להשלמת הבדיקה.

(ב) לענין סעיף זה, "בודק" – המוסמך על פי דין לבדוק את כשירותו של כלי שיט לשיט, ובאין אפשרות מעשית של בדיקה על אתר על ידי אדם כאמור, יכול לשמש בודק כל אדם המוסמך לכך מטעם המדינה שבה עוגן כלי השיט, או כל אדם המוסמך לבדוק כלי שיט מטעם כל גוף שהוכר לכך על ידי המנהל.

הוצאות בדיקת
כלי שיט

137. (א) אוצר המדינה ישא בהוצאות הבדיקה לפי סעיף 136.

(ב) ראה בית המשפט, על יסוד דין וחשבון של הבודק בחתימת ידו, כי העובדות שבתלונה הוכחו כולן או מקצתן, רשאי הוא לחייב את בעל כלי השיט להחזיר לאוצר המדינה את הוצאות הבדיקה, כולן או מקצתן; ראה, לפי הדין וחשבון, כי לא היה יסוד להגשת התלונה, רשאי הוא לחייב את המתלוננים בהחזרת ההוצאות כאמור.

פיטורי איש צוות

138. (א) על אף האמור בכל הסכם, רשאי בעל כלי שיט לפטר איש צוות משירות בכלי השיט לפני סיום תקופת שכירותו אם נתקיימה באיש הצוות אחת מאלה:

- (1) בלא הצדק סביר התייצב לשירות או חזר לכלי שיט אחרי הזמן שנקבע לכך על ידי בעל כלי השיט או קברניטו;
- (2) בלא הצדק סביר ירד מכלי השיט בלי רשות או לא הצטרף לכלי השיט בזמן שנקבע להפלה;

דברי הסבר

להגבלה בהסכם. איש צוות הרואה עצמו נפגע בפיטורין רשאי לערור על פיטוריו לפני בית הדין למשמעת של ימאים. בית הדין רשאי לאחד את הדיון בערר הימאי על פיטוריו עם הדיון בעבירת המשמעת שבגינה פוטר הימאי. ממצא בית הדין כי הפיטורין אינם מוצדקים, יהיה רשאי לפסוק פיצויים בסכום שיקבע, אבל לא לצוות על החזרת איש הצוות למקום עבודתו. על החלטת בית הדין למשמעת בענין הפיצויים רשאי הצד הנפגע לערור לפני בית דין אזורי לעבודה, ורשאי איש הצוות לתבוע מלכתחילה את פיצויי הפיטורין בבית דין זה ולא בבית הדין למשמעת.

החוק המוצע מפרט את הנסיבות המצדיקות התפטרותו של איש צוות, בלי שניתן להתנות על זכות זו או להגבילה בהסכמי העבודה. ההתפטרות תוצא לפועל רק בעגון כלי השיט בבטחה כנמל. זכות ההתפטרות לא תעמוד לאיש הצוות אם היא מוגבלת על פי דין, כגון הוראות חוק שירות עבודה בשעת חירום, תשכ"ז-1967, שעל פיהן גויס איש הצוות לשירות.

מצד שני, כדי לשמור על הסדר הטוב והמשמעת בצי המסחרי הישראלי, ניתנת לבעל כלי שיט ולקברניט כלי שיט הסמכות לפטר איש צוות בשל עבירות המשמעת המפורטות בפרק זה. סמכות זו איננה נתונה להתנאה או

- (3) עבר אחת העבירות המנויות בפרק י"ז;
- (4) נהג באופן המסכן את שלומם של בני האדם שבכלי השיט, או את כלי השיט וכל אשר בו או מטענו;
- (5) חזר וסירב למלא או לא מילא חובה או הוראה המוטלת עליו כדין או על פי נוהג המקצוע לאחר שהזהירו הקברניט כי הוא עלול להיות מפוטר אם יעמוד בסירובו או לא ימלא אחר החובה או ההוראה כאמור, והוא אף אם לא היה בסירוב משום סיכון כאמור בפסקה (4);
- (6) התנגד בכוח לביצוע הוראה חוקית של הקברניט;
- (7) ביצע מעשה אלימות נגד אדם בכלי השיט;
- (8) חזר והתייצב לתפקידו כשהוא שיכור או נתון להשפעת סמים משכרים, לאחר שהזהירו הקברניט כי הוא עלול להיות מפוטר אם יתייצב שנית לתפקידו במצב זה;
- (9) נתפס במעשה גניבה או בעבירה אחרת לגבי רכוש אגב שירותו;
- (10) הסתיר או סייע להסתיר גוסע סמוי בכלי השיט;
- (11) נתפס בהחזקת סמים מסוכנים כמשמעותם בפקודת הסמים המסוכנים, 1936⁸, בניגוד להוראות הפקודה או כל דין אחר, לרבות דיני חוץ;
- (12) הביא לכלי שיט בהסתר טובין חבי מכס בישראל או בכל מדינה אחרת מתוך כוונה שלא לשלם מכס, או החזיקם בכלי השיט או הוציאם ממנו מתוך כוונה כאמור, כשהמעשה עלול לדעת הקברניט לגרום נזק לבעל כלי השיט;
- (13) סירב לקבל טיפול רפואי או חיסון ששני רופאים אישרו שהם דרושים כדי לחסנו ממחלה העשויה לסכן את חייהם או בריאותם של אנשי הצוות;
- (14) בלא הצדק סביר גרם בהתנהגותו הטרדה חמורה או נזק לבעל כלי השיט או לקברניטו ביחסיו עם שלטונות של מדינת ישראל או של מדינת חוץ או לעיכוב הפלגתו של כלי השיט;
- (15) התנהגות רעה חמורה אחרת כיוצאת באלה, שהמפקח או הנציג אישרו בכתב שהיא עבירה המצדיקה פיטורין;
- (16) סיבה אחרת שקבעו השר ושר העבודה בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת.
- (ב) עילות הפיטורין לפי סעיף זה מותר להוסיף עליהן בהסכם, ואין בהן כדי לגרוע מעילות פיטורין לפי כל דין אחר.

139. סמכויות הפיטורין הניתנות לבעל כלי שיט לפי פרק זה נתונות גם לקברניט, בכפוף לאמור בסעיף 138(1).

סייג על סמכות הקברניט

140. לא יפוטר איש צוות שעה שהוא בשירות אלא לאחר שניתנה לו ולועד העובדים בכלי השיט הזדמנות נאותה להשמיע טענותיהם ולאחר התייעצות עם הקצין הבכיר במחלקה שבה משרת איש הצוות, אלא אם אותו קצין הוא המפוטר.

חובת התייעצות לפני פיטורין

8 ע"ר 1936, מס' 577, תוס' 1 עמ' 130.

141. פיטר קברניט איש צוות ירשום, ביומן הרשמי את נימוקי הפיטורין וטענות המפטר לענין זה. ואיש הצוות יחתום על הרישום; סירב לחתום, יצוין הדבר ברישום.
142. איש צוות הרואה עצמו נפגע מפיטורין לפי סעיף 138, רשאי לערור עליהם לפני בית הדין המשמעותי לימאים שלפי חוק זה (להלן – בית הדין) על פי אחד מנימוקים אלה:
- (1) לא נתקיימו הנסיבות והתנאים שבסעיף 138;
 - (2) לא היה סביר בנסיבות הענין לפטר את איש הצוות.
143. (א) מצא בית הדין בדונו בערר כי הפיטורין היו שלא כדין, רשאי הוא, אם ראה כך לפי נסיבות הענין, לחייב את בעל כלי השיט בתשלום פיצויים לאיש הצוות בסכום שיקבע, ודין החיוב, לענין הוצאה לפועל, כדין פסק דין של בית משפט.
- (ב) הרואה עצמו נפגע משיעור הפיצויים שקבע בית הדין, רשאי, תוך 30 יום מיום שהודעה לו החלטת בית הדין, לבקש קביעת שיעורם מחדש על ידי בית דין אזורי לעבודה כמשמעותו בחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969.
- (ג) הוראות סעיף זה אינן באות לגרוע מזכות איש צוות לתבוע פיצויי פיטורין בבית דין אזורי לעבודה, והברירה בידו.
144. בערר לפי סעיף 142 יהיו לבית הדין כל הסמכויות לפי סעיפים 220 ו-224.
145. (א) הוראות סעיף 236 יחולו לגבי סדרי הדין של בית הדין לענין ערר לפי סעיף 142.
- (ב) שום דבר בסעיף זה לא יתפרש כאילו בא למנוע איחוד הדין בערר לפיו עם דיון בעבירת משמעת של העורר לפי פרק י"ח, הכל בתנאים שייקבעו בתקנות סדרי הדין.

פרק ט"ו: שביתות ויישוב סכסוכי עבודה

146. לענין חוק זה, "סכסוך עבודה" – כל סכסוך בדבר תנאי עבודה בכלי שיט שנתגלע בהיותו מחוץ לנמל שבישראל בין בעל כלי השיט או קברניטו לבין אנשי הצוות כולם או מקצתם, להוציא סכסוך היחיד.
147. הצדדים בסכסוך עבודה הם בעל כלי השיט או קברניטו הפועל בשמו מצד אחד, וארגון העובדים היציג שהוא צד להסכם הקיבוצי החל על אנשי צוות שבסכסוך (להלן – ארגון העובדים) או ועד העובדים הפועל מטעמו של אותו ארגון עובדים (להלן – ועד העובדים) מצד שני, ובאין הסכם קיבוצי כאמור תבוא במקומם הנציגות שנבחרה על ידי רוב אנשי הצוות שבסכסוך.

דברי הסבר

האפשר שבסכסוך עבודה בכלי שיט ישראלי יגרם לשי-
בושים בהפעלתו כשהוא מחוץ לישראל. אופיו הזמני של
ההסדר מניח גם אפשרות לבירור הסכסוך ויישובו בדרך
של משא ומתן בין הצדדים הנוגעים בדבר בתוך תקופת
ההסדר או לאחריה.

הוראות פרק זה מסמיכות את המפקח על
הימאים וכל נציג דיפלומטי או קונסולרי של
ישראל ליישב, בשעת הדחק, סכסוך עבודה הפורץ
בכלי שיט בחו"ל. ההסדר יהיה זמני, לתקופה של 30 יום
או עד שגיע כללי השיט לישראל. המטרה היא למנוע ככל

9 ס"ח 553, תשכ"ט, עמ' 70.

148. נתגלע סכסוך עבודה ולא הגיעו הצדדים לידי הסכם, רשאי כל צד לבקש התערבות של הנציג שבמקום הקרוב ביותר לנמל שבו נמצא כלי השיט או שאליו הוא עומד להגיע.	פניה להתערבות הנציג
149. נודע לנציג על סכסוך עבודה בכלי שיט, רשאי הוא להתערב בו מיזמתו או על פי בקשת הצדדים לסכסוך על מנת להביא ליישובו.	התערבות הנציג
150. נראה לנציג כי סכסוך העבודה אינו ניתן ליישוב מיד וכי הוא מעכב הפלגתו של כלי השיט, רשאי הוא לקבוע הסדר זמני הנראה לו צורך בנסיבות המקרה, כדי לאפשר הפלגתו של כלי השיט.	הסדר זמני
151. הסדר זמני יהיה בכתב, יישלח לצדדים בסכסוך ויחייב את כל הנוגעים לסכסוך, כאי-לו היה הסכם קיבוצי, עד להגעת כלי השיט לנמל בישראל או עד ליישוב הסכסוך בין הצדדים לו, הכל לפי המוקדם, אך לא יותר מ-30 יום מיום ההודעה על ההסדר.	תוקף הסדר זמני
152. הנציג לא יתערב בסכסוך עבודה ולא יקבע הסדר זמני, אם הודיע לו המפקח כי מת-נהל בישראל משא ומתן ליישוב הסכסוך בין בעל כלי השיט לבין ארגון העובדים שהוא צד לסכסוך.	אי-התערבות בסכסוך
153. למפקח נתונות סמכויות הנציג לפי סעיפים 149 ו-150.	סמכות התערבות למפקח

פרק ט"ז: הסדרים לגבי שכר

סימן א': ניכוי על פי צו הפרשה

154. רשם בית דין אזורי כמשמעותו בחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969 (להלן - רשם בית הדין), רשאי לצוות שבעל כלי שיט יפריש חלק משכר עבודתו של איש צוות לאשתו של איש הצוות, או לילדיו הקטינים שפרנסתם עליו (להלן - המוטבים); לצו זה ייקרא להלן "צו הפרשה".	הפרשת חלק משכר לבני משפחת איש צוות
155. בצו הפרשה יצויין בין השאר - (1) שם המוטב; (2) הסכום או החלק מן השכר שיש להפריש למוטב; (3) התקופה שלגביה ניתן הצו.	פרטי צו הפרשה
156. ההפרשה לא תעלה על שליש משכרו החדשי של איש הצוות, ולענין חישוב השליש יבוא בחשבון גם החלק משכר איש הצוות שאינו ניתן לעיקול, להעברה או לשעבוד בכל דרך אחרת לפי הוראות סעיף 8 לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958.	סייג להפרשה
157. לא יתן רשם בית הדין צו הפרשה אלא אם נתקיימו כל אלה: (1) הוגשה לו בקשה על כך מאת המוטבים, או מאת שר הסעד או רשות מקומית הפועלים בשמם מכוח סעיף 6(א) לחוק שירותי הסעד, תשי"ח-1958, ¹⁰ והבקשה נתמכת על ידי לשכת סעד מקומית הפועלת מכוח אותו חוק; (2) איש הצוות נמצא מחוץ לישראל בשירות בכלי שיט או בדרכו לשירות כאמור וחזרתו ארצה איננה צפויה תוך תקופה של שלושה חדשים מעת הגשת הבקשה;	סייגים למתן צו הפרשה

¹⁰ ס"ח 249, תשי"ח, עמ' 103.

- (3) העתק הבקשה נשלח לאיש הצוות, וקברניט כלי השיט אישר לרשם בית הדין שאיש הצוות קיבל אותו;
- (4) איש הצוות לא הגיש לרשם בית הדין התנגדות תוך חודש ימים מיום מסירת הבקשה לידו.

158. (א) רשם בית הדין רשאי ליתן צו הפרשה גם אם נתקבלה בעוד מועד התנגדותו של איש הצוות למתן הצו, ובלבד שניתנה תחילה הזדמנות נאותה לבעל כלי השיט ולנציגו של איש הצוות להשמיע את טענותיהם.

(ב) לא תישמע בהתנגדות אלא טענה שהבקשה איננה ממלאה אחר הוראה מהוראות פרק זה.

159. צו הפרשה יומצא לבעל כלי השיט על פי דרישת המוטב, ומשהומצא לו חייב הוא לייחד את סכום ההפרשה שישולם למוטב בלבד; לא דרש המוטב את הסכום תוך 45 יום מיום שהומצא הצו לבעל כלי השיט – בטל הצו.

160. פרע בעל כלי שיט חלק משכר איש הצוות לפי צו הפרשה – רואים אותו כאילו נפרע לידו של איש הצוות.

161. סכום ששולם למוטב על פי צו הפרשה ייזקף לחשבון מזונות שאיש הצוות חייב בהם על פי דין או הסכם; סכום ששולם כאמור ולא הגיע למוטב כמזונות, חייב המוטב להחזירו לאיש הצוות.

162. צו הפרשה אינו בא לפגוע בשום זכות שיש למוטבים על פי כל דין.

סימן ב': ניכוי משכר ועיכוב שכר

163. מקום שבעל כלי שיט רשאי לתבוע מאיש צוות החזרתן של הוצאות שהוציא לטיפול רפואי בו, לאשפוזו, לכלכלתו או ללינתו לפי הוראות חוק זה, רשאי הוא, בכפוף לאמור בסעיף 8 לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, לנכותן מכל שכר או תשלום המגיעים ממנו לאיש הצוות לפי כל דין או הסכם.

164. בכפוף לאמור בסעיף 8 לחוק הגנת השכר, תשי"ח-1958, רשאי בעל כלי שיט לעכב תשלומי שכר איש הצוות המגיע לו עם סיום שירותו, לשם הבטחת תביעותיו של בעל כלי השיט מאיש הצוות שעילתן בשירותו.

דבר' הסבר

הוראות סעיפים 163 עד 165 באות לתת בידי בעל כלי השיט אמצעי יעיל לגבות חוב המגיע לו מאיש הצוות, שגבייתו לאחר תום השירות היא לעתים כמעט בלתי אפשרית מבחינה מעשית, בעיקר כשהמדובר בימאים שאינם תושבי ישראל. לפי המוצע יהא בעל כלי השיט רשאי לנכות מן השכר המשתלם לאיש הצוות הוצאות שהוציא עליו לטיפול רפואי בו, לאשפוזו, לכלכלתו וללינתו, אם הוא זכאי כדין לתבוע ממנו את החזרתן, ורשאי לעכב לתקופה של 30 יום את תשלום השכר כע"ר רובה להבטחת כל תביעה שיש לו מאיש הצוות.

פרק ט"ז הוראות פרק זה מוצעות ביזמת איגוד הי-מאים בישראל, לאחר שרבו המקרים שאנשי צוות הוציאו את כל שכרם בחו"ל והשאירו את בני המשפחה התלויים בהם בחוסר כל, ובאין לבני המשפחה למעשה דרך חוקית מהירה לקבל סעד בשל היעדרות הימאי מישראל. מוצע שבית דין אזורי לעבודה יהא מוסמך ליתן צו לבעל כלי השיט להפריש חלק משכרו של ימאי לכלכלת התלויים בו. ההסדר מבטיח סדרי נוהל ודין תקינים למתן צווי הפרשה אלה ובהם מתן אפשרות לאיש הצוות לטעון נגד נתינתם.

סייג לעיכוב שכר 165. (א) לא יעכב בעל כלי שיט שכר עבודתו של איש צוות לפי סעיף 164 תקופה העולה על שלושים יום, אלא אם קיבל היתר לכך ממפקח או אם הורשה לעשות כן מטעם בית משפט. (ב) מפקח יהיה רשאי לתת את ההיתר לפי סעיף זה בכפוף לתנאים שיקבע, לרבות קביעת המועד להגשת תובענה נגד איש הצוות.

פרק י"ז: עבירות ימיות

סימן א': עריקה והיעדרות מכלי שיט

הגדרת עריקה 166. עריקה היא נטישת כלי שיט או אי-הצטרפות אליו ללא רשות כדין בהיות כלי השיט מחוץ לנמל בישראל, מתוך כוונה שלא להמשיך את השירות לתקופה מסוימת או לצמיתות.

דין העורק מכלי שיט 167. איש צוות שערק מכלי שיט, דינו – מאסר שנה אחת או קנס 5000 לירות; היה איש הצוות קברניט כלי השיט בשעת עריקתו, דינו – מאסר שנתיים או קנס 10,000 לירות.

חוקה על עריקה 168. היה איש צוות נעדר ללא רשות מכלי השיט בשעת הפלגתו מחוץ לנמל בבישראל ונרשם העדרו ביומן הרשמי, רואים אותו כאילו ערק ממנו כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר.

דין הנעדר מכלי שיט 169. איש צוות שנעדר ללא רשות מכלי השיט בשעת הפלגתו מחוץ לנמל בישראל, דינו – מאסר שלושה חדשים או קנס 1500 לירות, ואם היה איש הצוות בעת העדרו קברניט כלי השיט, דינו – מאסר שנה או קנס 5000 לירות.

הגנה 170. הגנה טובה היא לאיש צוות המואשם בעבירה על סעיפים 167 או 169, אם הוכח להנחת דעתו של בית המשפט שהיה הצדק סביר לעריקתו או להעדרו.

פיצויים 171. הורשע אדם בעבירה לפי סעיפים 167 או 169, רשאי בית המשפט לחייבו לשלם לבעל כלי השיט שניזוק עקב העבירה פיצויים שלא יעלו על 5000 לירות; הוראה זו אינה גורעת מזכויות נוספות של בעל כלי שיט לפיצוי נזק.

עיקול להבטחת פיצויים 172. (א) ראה בית המשפט יסוד להניח שאיש צוות פלוני עבר עבירה לפי סעיפים 167 או 169, רשאי הוא, לפי בקשת בעל כלי השיט, להטיל עיקול זמני על שכר עבודה או כל תשלום אחר המגיע לאיש הצוות כדי להבטיח כל סכום פיצויים שאיש הצוות עשוי להתחייב בו לפי סעיף 171.

(ב) בית המשפט רשאי להתנות הטלת העיקול בתנאים, לרבות תנאי שיוגש כתב אישום נגד איש הצוות תוך המועד שיקבע.

(ג) בית המשפט רשאי בכל עת לעיין מחדש בצו העיקול.

דברי הסבר

עד 49. המתבטלים עם קבלת החוק המוצע. בסימן ב' לפרק זה מנויים מעשים חמורים שכרוכה בהם סכנה לבטיחות כלי השיט ולשלום האדם והרכוש שבו, ולכן הוגדרו גם הם כעבירות פליליות. מעשים אחרים שיש בהם הפרת הסדר והעבודה בכלי השיט נקבעו בפרק י"ח כעבירות משמעת בלבד.

בפרק זה מנויות העבירות הפליליות שב- ימאות, מעשים שהם הפרות חמורות של החובה והאחריות המוטלת על הימאי בכלי השיט. ראשונה לעבירות החמורות היא העריקה, וכמוהו ההיעדרות הזדונית מהעבודה. יסודותיהן ועונשן של עבירות אלה נקבעו כאן לפי המתכונת שניתנה לה בפקודת הנמלים [נוסח חדש], תשל"א-1971, סעיפים 43

173. (א) נעדר איש צוות מכלי שיט, בין בישראל ובין מחוצה לה, בין שמעשהו מהווה עבירה על סעיפים 167 או 169 ובין אם לאו, והשאיר חפציו בכלי השיט, יערוך הקברניט רשימה של חפצים אלה ויחזיקם בפיקוחו עד שיגיע כלי השיט לנמל בישראל; הגיע כלי השיט לנמל בישראל, יפקיד הקברניט את החפצים עם הרשימה בידי מי שהשר קבע בתקנות. (ב) השר יקבע בתקנות דינם של חפצים שהופקדו לפי סעיף זה ולא תבעו אותם בעליהם תוך התקופה שנקבעה.

סימן ב': מרידה ואלימות

הגדרת מרידה

174. שלושה אנשי צוות או יותר שעשו בכלי שיט אחת מאלה יאשמו במרידה:

- (1) תוך אי ציות בצוותא לפיקוד השתמשו בנושק כאמצעי כפייה נגד הקברניט או נגד איש צוות שהם כפופים לפיקודו;
- (2) סירבו בצוותא למלא הוראה שניתנה כדי למנוע סכנה רצינית לכלי השיט או לחיי אדם שבו או לבטיחות השיט.

דינו של מורד

175. איש צוות שהשתתף במרידה או עורר מרידה או קשר קשר עם איש צוות אחר לעורר מרידה, דינו –

- (1) במרידה לפי פסקה (1) לסעיף 174 – מאסר שבע שנים;
- (2) במרידה לפי פסקה (2) לסעיף 174 – מאסר שלוש שנים.

סיוע למרידה

176. איש צוות שעשה אחת מאלה, דינו – מאסר שנתיים:

- (1) מעשה שתכליתו להניע איש צוות אחר להצטרף למרידה;
- (2) נכח במרידה ולא עשה כמיטב יכולתו כדי לסכלה או לסייע בסיכולה;
- (3) נודע לו על קשר למרידה ולא הודיע על כך מיד לקברניט.

נטילת פיקוד
שלא כדין

177. הנוטל על עצמו שלא כדין פיקוד על כלי שיט, דינו – מאסר חמש שנים, ואם בוצעה העבירה תוך שימוש באמצעי כפייה או מרמה, דינו – מאסר עשר שנים.

סירוב למנוע
סכנה

178. מי שאינו ממלא פקודה שניתנה לו כדין כדי למנוע סכנה חמורה לכלי שיט, לחיי בני אדם שבו או לבטיחות השיט, דינו – מאסר ששה חדשים.

מתן הוראה
שלא כדין

179. הנותן ללא סמכות כדין הוראה לקברניט או לאיש צוות בכל ענין הנוגע לכלי שיט או לבני אדם שבו או למטענו, דינו – מאסר שלוש שנים.

פרק י"ח: עבירות משמעת ושיפוטן

סימן א': שיפוט משמעת

הגדרות

180. בחוק זה –

“עבירת משמעת” – עבירה מהעבירות המפורטות בסעיף 182;
“תובע” – מי שנתמנה להיות תובע לפי סעיף 208.

דברי הסבר

הקברניט – סמכות הענישה של הקברניט לא נקבעה בשום חיקוק. כיום היא שואבת את כוחה בעיקר מהוראות שבהסכמים הקיבוציים. מוצע לפרט את סמכויות אלה בחוק, כדי שלא יהיו תלויות עוד בהסכמי העבודה.

פרקים י"ח ו"ט – הוראות פרקים אלה מגדירות את מהותן של עבירות משמעת וקובעות את דרכי שיפוטן. מוסדות השיפוט המשמעתי הם כיום: 1. הקברניט, 2. המפקח על הימאים, 3. ועדת המשמעת לצי המסחרי הישראלי.

181. השיפוט המשמעתית יחול על איש צוות או בעל תעודת הסמכה או פנקס ימאי שניתנו לפי הוראות פרק ב' אף אם אינו איש צוות; לכל אחד מהם ייקרא בפרק זה "ימאי".

182. ימאי שעשה אחת מאלה אשם בעבירת משמעת:

- (1) ללא סיבה סבירה התייצב לשירות, או חזר לכלי שיט, אחרי הזמן שקבע בעל כלי השיט או קברניטו;
- (2) ללא סיבה סבירה ירד מכלי השיט ללא רשות או לא הצטרף לכלי השיט בזמן שנקבע להפלגה;
- (3) התרשל במילוי תפקידו או התנהג באופן המסכן או עלול לסכן את כלי השיט או מטענו, או את בריאותם או חייהם של בני אדם הנמצאים בו;
- (4) התייצב למילוי תפקידו כשהוא שיכור או מסומם או שנמצא במצב כאמור בשעת מילוי תפקידו;
- (5) בזכו דלק, מים, מזון או דברי צריכה אחרים שבכלי השיט או טיפל בהם בצורה לא נאותה;
- (6) התרשל בשמירה על ציוד, מיתקנים, מכשירים, אבזרים, מטען או כבודת נוסעים שבכלי השיט, או בטיפול בהם, או גרם להם נזק או השחיתם;
- (7) הרשה לאדם לעלות על כלי השיט כשעלייתו נאסרה, או הסתיר או סייע להסתיר נוסע סמוי;
- (8) הביא לכלי שיט טובין החייבים בתשלום מכס בישראל או בכל מדינה אחרת מתוך כוונה שלא לשלם מכס או החזיקם או הוציאם מכלי השיט מתוך כוונה כאמור;
- (9) הביא לכלי שיט, או נמצאו ברשותו בכלי שיט, משקאות חריפים שהבאתם נאסרה או סמים משכרים;
- (10) השתתף בכלי שיט במשחקי מזל שנאסרו;
- (11) ללא סיבה סבירה גרם בהתנהגותו הטרדה או נזק לבעל כלי השיט או לקברניטו ביחסיו עם שלטונות מדינת ישראל או מדינת חוץ או גרם עיכוב הפגלתו של כלי השיט;
- (12) השתמש לרעה בסמכותו כלפי איש צוות הכפוף לו;
- (13) חרג מסמכות שניתנה לו ובכך גרם, או עלול היה לגרום, פגיעה בסדר הטוב או במשמעת או נזק לרכוש;

דברי הסבר

מתכונת זו נשמרת גם בהוראות החוק המוצע ונוספות עליהן הוראות מפורטות יותר לפעולת בית הדין המשמעי לימאים, האב במקום ועדת המשמעת, הן בתחום הענישה, כגון הסמכות להטיל עונשים על תנאי וקנסות, והן בתחום שבסדרי הדין, כגון מינוי חוקרים ותובעים ושפיטה על פי תובענות המוגשות מאת תובע.

מוסדות שפיטה וענישה לימאים קיימים בחוקי המדינות הימיות מאז ומקדם, אלא שהם בעיקר לענינים פליגיים, ואילו בחוק המוצע מושם הדגש על הצד המשמעי, וכאמור – רק מקרים חמורים ביותר מוגדרים כעבירות פליליות.

המפקח על הימאים – סמכות הענישה של המפקח על הימאים מקורה כיום בתקנות הנמלים (ימאים), תשל"ב-1971; שם נקבע כי המפקח רשאי לפסול ימאי לשירות בשל עבירה משמעתית לתקופה של חודשיים. מוצע להרחיב את סוגי העונשים שיהא רשאי להטיל, ולכלול בהם גם קנסות, ולהרחיב גם סמכותו לענין פסול לה לשירות עד לתקופה של שלושה חדשים.

ועדת המשמעת לצי המסחרי הישראלי – זו הוקמה בשנת 1968, בתקנות שהותקנו לפי פקודת הנמלים והוכיחה במשך שלוש שנות פעולתה את חיוניותה לשמירת רמת משמעת נאותה בצי הסוחר הישראלי.

- (14) ביודען עבר על איסור שהוטל עליו לגבי שירותו בכלי שיט;
 (15) סירב למלא הוראה שניתנה לו כדין כשהיה בסירובו משום הפרת הסדר והמשמעת בכלי השיט;
 (16) התנהג באופן הפוגע בסדר הטוב או במשמעת בכלי השיט;
 (17) התנהג בצורה שאינה הולמת את תפקידו או את נוהג המקצוע, לרבות כללי הימאות הטובה;
 (18) לא קיים את המוטל עליו בחוק זה ובתקנות לפיו, בין שהמחדל הוא עבירה פלילית ובין אם לאו;
 (19) הורשע בפסק דין סופי בבית משפט או בבית דין מוסמך על עבירה שיש עמה קלון שנעברה תוך כדי שירותו בכלי שיט או עקב שירותו זה.

183. בעבירת משמעת לא תישמע טענת איש צוות כי פעל לקידום סביר של תביעות אנשי צוות של כלי השיט בסכסוך עבודה, זולת אם כלי השיט עגן בבטחה בנמל, ולגבי איש צוות שעל שירותו בכלי השיט חל הסכם קיבוצי – אם המעשה נעשה במסגרת פעולה ואישר ארגון העובדים היציג שהוא צד לאותו הסכם קיבוצי.

סימן ב': סמכות הקברניט במשמעת

184. קברניט כלי שיט מוסמך לשיפוט איש צוות בעבירת משמעת, למעט עבירות לפי פסקה (19) לסעיף 182, שנעברה בתקופת שכירותו של איש הצוות וכל עוד הוא כפוף לפיקודו.
185. קברניט שמצא איש צוות אשם בעבירת משמעת, רשאי להטיל עליו עונשי משמעת אלה:
- (1) התראה;
 - (2) נזיפה;
 - (3) שלילת חופשת חוף, שלא תעלה על חמישה ימים, במקום עגינה אחד או במקומות עגינה שונים שכלי השיט פוקד אותם במסע אחד;
 - (4) קנס בשיעור שנקבע לפי סעיפים 252 ו-253.
186. קברניט יעביר את השיפוט בעבירת משמעת למפקח אם ראה, לפי שיקול דעתו אחת מנסבות אלה:
- (1) עונש המשמעת שבסמכותו להטיל על איש הצוות אינו הולם את חומרת העבירה;
 - (2) העבירה שנעברה לא היתה קשורה לתפעול כלי השיט או למשמעת בו;
 - (3) אין זה מן הראוי, מכל טעם אחר, שהוא ישפוט את איש הצוות.
187. לא יטיל קברניט עונש משמעת על איש צוות אלא לאחר שנתן לו הזדמנות נאותה להשמיע טענותיו בדבר עבירת המשמעת המיוחסת לו.
188. בדיון בעבירת משמעת יפעל הקברניט בדרך הנראית לו כמועילה ביותר, בכפוף לאמור בסעיף 187.
189. הפרטים בדבר עבירת משמעת והדיון בה יירשמו ביומן הרשמי של כלי השיט כפי שנקבע בתקנות; העתקים מהרישום יימסרו למי שנקבע בתקנות.

סימן ג': סמכויות מפקח במשמעת

190. מפקח ישפוט ימאים בעבירות משמעת שאינן בשיפוטו של הקברניט כאמור בסעיף 184 ובעבירות שהועברו לשיפוטו מאת הקברניט כאמור בסעיף 186. שיפוטו של מפקח
191. מפקח מוסמך להטיל את ענשי המשמעת המפורטים בפסקאות (1), (2) ו-(4) לסעיף 185 ולפסול ימאי לתפקיד או לשירות, בכלי שיט פלוני או בסוג של כלי שיט או בסוג מסויים של הפלגות, לתקופה שלא תעלה על שלושה חדשים. ענשים שבסמכות מפקח
192. מפקח רשאי להעביר כל עבירת משמעת לבית הדין, באמצעות התובע, אם היה סבור שהעונש המשמעתי שבסמכותו להטיל אינו הולם את חומרת העבירה או אין זה מן הראוי שהוא ישפוט את הימאי, והוא חייב להעביר לבית הדין כל עבירה אם דרש זאת הימאי. העברה לבית הדין מטעם המפקח
193. על השיפוט בפני המפקח יחולו סעיפים 187 ו-188 בשינויים המחוייבים. סדר הדין אצל המפקח
194. (א) מפקח ינהל ספר משמעת וירשום בו כל עונש משמעתי שהוטל על ימאי לפי פרק זה; צורתו של ספר המשמעת ופרטיו ייקבעו בתקנות. ניהול ספר משמעת בידי המפקח
- (ב) העתקים מרישום כאמור יימסרו כפי שייקבע בתקנות.

פרק י"ט: בית הדין המשמעתי לימאים

סימן א': הקמת בית הדין והרכבו

195. יוקם בית דין משמעתי לימאים. הקמת בית הדין
196. (א) השר ימנה את חברי בית הדין לתקופה של שלוש שנים מתוך ארבע רשימות מועמדים, והן – מינוי חברי בית הדין
- (1) רשימת אנשי ציבור ועובדי המדינה שהגיש המנהל (להלן – רשימה א');
 (2) רשימת מועמדים שהגישו הגופים המייצגים לדעת השר את עניני בעלי כלי השיט בישראל (להלן – רשימה ב');
 (3) רשימת מועמדים שהגיש ארגון העובדים המייצג את המספר הגדול של ימאים בישראל (להלן – רשימה ג');
 (4) רשימת מועמדים שהגיש שר החקלאות והמייצגת לדעתו את ענף הדיג (להלן – רשימה ד').
- (ב) כל רשימת מועמדים תכלול לפחות 15 אישים.
- (ג) ברשימות א', ב' ו-ג' ייכללו גם עורכי דין כשירים להתמנות שופטי בית משפט שלום ושר המשפטים אישר את מועמדותם ברשימה.
197. לא הוגשה לשר רשימה תוך חדשים לאחר קבלת הדרישה להגשה, רשאי הוא למנות את מספר החברים החסרים לפי סעיף 196 ויראו אותם, לענין סעיפים 200 ו-201, כאילו מונו מתוך רשימות מועמדים שהוגשו לפי אותו סעיף. מינוי בהעדר רשימת מועמדים
198. מבין חברי בית הדין שנתמנו מתוך רשימה א' ושהם עורכי דין, ימנה השר, בהתייעצות עם שר המשפטים, את אב בית הדין ואת ממלא מקומו. אב בית הדין

199. המינויים של חברי בית הדין, של אב בית הדין ושל ממלא מקומו יפורסמו ברשומות. פרסום מינויים
200. (א) בית הדין ידון במותבים של שלושה שימנה אב בית הדין לענין פלוני וש אחד מהם לפרסום הוא עורך דין, והם – הרכב בית הדין
- (1) חבר בית דין שנתמנה מתוך רשימה א' והוא יהיה יושב ראש של המותב;
- (2) חבר בית דין שנתמנה מתוך רשימה ב'.
- (3) חבר בית דין שנתמנה מתוך רשימה ג'.
- (ב) אב בית הדין רשאי לכלול עצמו במותב.
201. (א) עבר עבירת משמעת איש צוות שעיקר עיסוקו בדין, או שהוא בעל הסמכה למקצוע או לתפקיד בכלי שיט של דין, או שניתן לו פנקס דייג, יידון לפני הרכב מיוחד של בית הדין שימנה אב בית הדין, והוא – מותב מיוחד של בית הדין לשיפוט דייגים
- (1) חבר בית הדין שנתמנה מתוך רשימה א' והוא יהיה יושב ראש המותב;
- (2) חבר בית הדין שנתמנה מתוך רשימה ב' או א', לפי בחירת אב בית הדין;
- (3) חבר בית הדין שנתמנה מתוך רשימה ד'.
- (ב) סעיף 198 יחול על הרכב בית הדין לפי סעיף זה.
202. אב בית הדין רשאי, לפי בקשת יושב ראש של מותב פלוני של בית הדין, למנות ליד בית הדין יועץ מומחה בעניני ספנות וימאות מתוך רשימה של יועצים שהגיש המנהל. מינוי יועצים ימיים לבית הדין
203. ליועץ תהא זכות דעה מייעצת בלבד והוא ישתתף בישיבות בית הדין לפי הוראת יושב ראש מותב בית הדין, אך לא ישתתף בהכרעה. מעמד יועץ
204. (א) אין על חבר בית הדין מרות בעניני שפיטה זולת מרותו של הדין. אי תלות חברי בית הדין
- (ב) חברי בית הדין יפעלו לפי מצפונם ולא יראו עצמם חייבים נאמנות לגוף שהציע את מועמדותם כחברי בית הדין או שבהתייעצות אתו הוצעו להיות חברי בית הדין.
205. הפרק הרביעי לחוק השופטים, תשי"ג-1953¹¹ – למעט סעיפים 22(א) ו-23 – יחול על חברי בית הדין כאילו היו שופטים שהחוק האמור דן בהם, אולם אם בהליכים לפי הפרק האמור נמצא חבר בית הדין בלתי ראוי להמשיך בתפקידו, יעביר אותו השר מכהונתו. חברי בית הדין נתונים לשיפוט משמעת
206. חבר בית הדין רשאי להתפטר מכהונתו בהגשת כתב התפטרות לשר; כהונתו תיפסק כתום שלושים יום לאחר הגשת ההתפטרות אם לא הסכים השר למועד קצר מזה. התפטרות
207. השר רשאי להעביר חבר בית דין מכהונתו על יסוד חוות דעת של ועדה רפואית שמינה המנהל הכללי של משרד הבריאות, אשר לפיה נבצר מחבר בית הדין למלא תפקידו מחמת מצב בריאותו. סמכות להעביר מכהונה

סימן ב': קובלנות ותובענות לבית הדין

208. השר ימנה תובע ליד בית הדין. תובע
209. המנהל, בעל כלי שיט ואיגוד של ימאים בישראל רשאים, בין ביזמתם ובין על פי תלונה שהוגשה להם, להגיש לתובע קובלנה על ימאי שעבר עבירת משמעת. קובלנה

¹¹ ס"ח תשי"ג, עמ' 149.

210. ראה התובע שיש בקובלנה ובחומר הראיות כדי להעמיד ימאי לשיפוט משמעתי, רשאי הוא להגיש לבית הדין תובענה נגדו או להעביר את הקובלנה לשיפוט מפקח והוא יגיש התור בענה או יעבירנה כאמור כפי שהורו לו השר או היועץ המשפטי לממשלה.

211. השר ימנה לענין חוק זה חוקרים שיפעלו לפי הוראות התובע בחקירת כל קובלנה שהוגשה לתובע ובחקירת כל ענין אחר כדי לברר אם נעברה עבירת משמעת.

212. הוראות סעיפים 9 עד 11 לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט-1968¹², יחולו בשינויים המחור ייבים על חקירה הנערכת לפי סעיף 211, אולם לא יהא חוקר רשאי לחייב את הנחקר להעיד בשבועה או בהן צדק.

סימן ג': סמכויות הענישה של בית הדין

213. בית הדין רשאי להטיל ענשי משמעת אלה:

(1) התראה;

(2) גזיפה;

(3) קנס בשיעור שנקבע לפי סעיפים 252 ו-253;

(4) פסילה למילוי תפקיד או לשירות בכלי שיט או בסוג מסויים של כלי שיט או בסוג מסויים של הפלגות, הכל לתקופה קצובה שלא תעלה על חמש שנים או לצמיתות;

(5) פסילה למילוי תפקיד מסויים או לשירות בכלי שיט בכלל, הכל עד למי-לוי תנאי שנקבע בהחלטת הפסילה והנוגע להתאמתו של הימאי לשרת באותו תפקיד או בכלי שיט בכלל.

214. הטיל בית הדין עונש של פסילה לפי פסקה (4) לסעיף 213, רשאי הוא להורות כי העונש, כולו או מקצתו, יהיה על תנאי.

215. השר, בהסכמת שר המשפטים, יקבע בתקנות הוראות בדבר הטלת עונש פסילה על תנאי לפי סעיף 214 והפעלתו.

216. (א) פסל בית הדין ימאי מלשרת בכלי שיט לצמיתות – ייבטלו כל תעודת הסמכה או תחליפה שניתנו לאותו ימאי.

(ב) פסל בית הדין ימאי מלמלא תפקיד מסויים בכלי שיט לצמיתות – יבטל את תעודות ההסמכה שלו לאותו תפקיד.

217. הטיל בית הדין על ימאי עונש של פסילה לתקופה קצובה – רשאי הוא להתלות לתקופת הפסילה את תעודת ההסמכה שלו ותחליפיה.

218. הוראות סעיפים 216 ו-217 לא יחולו על תעודת הסמכה שניתנה לימאי במדינת חוץ.

219. הוטל עונש משמעתי על ימאי שניתנה לו תעודת הסמכה במדינת חוץ – רשאי בית הדין להורות לתובע להעביר את החלטתו לשלטונות אותה מדינה, אולם לא יעביר התובע את החלטת בית הדין אלא כתום תקופת הערעור עליה או לאחר מתן ההחלטה בערעור שהוגש, לפי הענין.

¹² ס"ח 548, תשכ"ט, עמ' 28.

סימן ד': הדיון בבית הדין וסדרי הדין

220. בית הדין אינו חייב לנהוג לפי סדרי הדין של בית משפט והוא רשאי לקבל ראייה בכל דרך הנראית לו מועילה ורשאי לקבוע את סדרי חקירתם של עדים.
221. בכל הליך בבית הדין תינתן לנאשם הזדמנות נאותה לטעון ולהביא ראיות ולחקור כל עד שהתייצב או שנחקר לפי סעיף 220.
222. הנאשם רשאי להיות מיוצג על ידי עורך דין, וברשות בית הדין – גם על ידי אדם שאינו עורך דין.
223. (א) הדיונים בבית הדין יהיו בדלתיים פתוחות, אולם רשאי בית הדין להחליט, בכל שלב של הדיון, מגימוקים שיירשמו בהחלטתו, שהדיון יהיה בדלתיים סגורות, אם הדבר דרוש לדעתו לשם מניעת פגיעה בבתחון המדינה, במוסר הציבורי או במשמעת בכלי שיט.
- (ב) החליט בית הדין על דיון בדלתיים סגורות, רשאי הוא להרשות לאדם, או לסוגי בני אדם, להיות נוכחים בשעת הדיון, כולו או מקצתו.
- (ג) המפרסם דבר, ללא רשותו של בית הדין, על דיון שהתנהל בדלתיים סגורות, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס אלף לירות.
224. רשאי בית הדין להורות על גביית עדותו של אדם בחוץ לארץ ורשאי הוא למנות לשם כך אדם מטעמו בכפוף לתנאים והנחיות שיוורה עליהם, והעדות שנבנתה כאמור תהיה קבילה בבית הדין.
225. (א) חבר בית הדין זכאי לקבל הוצאות ושכר בטלה בסכומים ובתנאים שייקבעו בתקנות.
- (ב) עד שהוזמן להעיד או להציג מסמך או מוצג אחר לפני מותב בית הדין, רשאי יושב ראש המותב לפסוק לו הוצאות ושכר בטלה כמו לעד שהוזמן להעיד לפני בית משפט.
- (ג) אדם שהוטל עליו לגבות עדות בחוץ לארץ כאמור בסעיף 224 והוא אינו בשירות המדינה, זכאי לקבל מאוצר המדינה, בנוסף על הוצאותיו הסבירות, שכר שיקבע אב בית הדין.
226. ראה בית הדין שלא היה כל יסוד להגשת התובענה, רשאי הוא להורות שאוצר המדינה ישלם לנאשם את הוצאות הגנתו בסכום שיקבע בית הדין.
227. ראה בית הדין שזיכה את הנאשם שהתלונה הוגשה בקלות ראש או לשם קנטור או ללא יסוד, רשאי הוא להטיל על המתלונן, לאחר שנתן לו הזדמנות סבירה לטעון טענותיו לענין זה, תשלום הוצאות הגנתו של הנאשם והוצאות התביעה כפי שיקבע בית הדין; לענין ערעור על תשלום הוצאות, דין המתלונן כדין נאשם שהורשע, ולענין גבייתן רואים את החיוב בהן כפסק דין של בית משפט שניתן בתביעה אזרחית לטובת הוכאי נגד המתלונן.

סימן ה': השעיה

228. היו למנהל ראיות לכאורה שימאי עשה מעשה שניתן להעמיד עליו לשיפוט משמעתית לפי חוק זה, והמעשה עשוי לדעתו לערער את המשמעת בכלי השיט או שיש בו סכנה ממשית לבטיחות כלי השיט ולאנשים שבו – רשאי הוא להשעותו מתפקיד מסויים בכלי שיט, או משי-רות בכלל או מסוג מסויים של הפלגות, לתקופה שלא תעלה על ששים יום.

229. מי שניתנה עליו הוראת השעיה לפי סעיף 228 רשאי לערור עליה לפני בית הדין, ואב בית הדין רשאי, לפי בקשת הערור או התובע, לבטל את ההוראה, לשנותה, להאריך תקפה או ליתן הוראה אחרת, ובלבד שההשעיה לא תהיה מעבר לגמר ההליכים המשמעותיים נגד הנאשם.

ערר על השעיה

230. השעיה לפי סעיפים 228 או 229 תבטל מאליה אם לא הגיש התובע תובענה נגד הימאי תוך ששים יום מהיום שהודיע המנהל לראשונה על ההשעיה.

בטלות השעיה
באין תובענה

סימן ו': עיכוב יציאה מן הארץ

231. (א) אב בית הדין רשאי, על פי בקשת התובע, לעכב בצו, לתקופה שיקבע, את יציאתו של ימאי מן הארץ לשם חקירתו על ידי חוקר או לשם מתן עדות בבית הדין או בפני מפקח בהליך משמעותי המתקיים לפניהם.

עיכוב יציאה
ע"י אב בית הדין

(ב) לגבי ימאי שלא הוגשה עליו תובענה לא תעלה תקופת העיכוב על ששים יום.

232. למפקח יהיו סמכויות אב בית הדין לפי סעיף 231 אך לא יעכב יציאתו של ימאי מן הארץ תקופה שתעלה על שלושים יום.

עיכוב יציאה ע"י
המפקח

233. בצו העיכוב לפי סימן זה מותר להורות שהצו יפקע אם יופקד באוצר המדינה ערבון, בסכום שנקבע בו, להתייצבותו של הימאי שעליו ניתן הצו לפני בית הדין, מפקח או חוקר במועד שנקבע בצו; התייצב הימאי כאמור, יוחזר הערבון למי שנתן אותו; לא התייצב כך, רשאי בית הדין, על פי בקשת התובע, להורות על חילוטו, כולו או מקצתו.

ערבון

סימן ז': ערעורים

234. על החלטת קברניט או מפקח המטילה עונש משמעותי, רשאי הנידון והתובע לערער לפני בית הדין, והתובע רשאי לעשות כן גם על זיכוי.

ערעור על החלטת
קברניט ומפקח

235. ערעור לא יעכב ביצוע של עונש משמעותי אלא אם הורה כך בית הדין.

ערעור אינו מונע
ביצוע עונש

236. (א) בערעור שהוגש לפי סעיף 234, רשאי בית הדין –

סמכויות בית הדין
בערעור

(1) לאשר עונש משמעותי שהטיל קברניט או מפקח, לבטלו או לשנותו;

(2) לבטל כל החלטה של הקברניט או מפקח ולקיים דיון חדש בענין, או להחזיר את הענין לקברניט או למפקח על מנת שידון בו מחדש לפי ההנחיות וההוראות שיראה לתת.

(ב) בערעור לפי סעיף 234 רשאי בית הדין לשמוע עדים ולקבל ראיות אחרות גם אם כבר נשמע העד או הובאה הראיה בערכאה ראשונה, אם הוא סבור שהדבר דרוש לעשיית משפט צדק.

(ג) בכפוף להוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב) יהיו לבית הדין בשבתו כבית דין לערעורים הסמכויות הניתנות לו בדיון בתובענה שהגיש התובע.

237. החליט בית הדין להחזיר את הענין כאמור בסעיף 236, רשאי הוא להורות שהדיון החדש יתקיים לפני מפקח גם אם ההליך שבוטל התקיים לפני קברניט.

דיון מחדש

238. על החלטת בית הדין בדרגה ראשונה להטיל עונש משמעותי רשאי הנידון והתובע לערער לפני בית המשפט לימאות כמשמעותו בחוק בית המשפט לימאות, תשי"ב – 1952¹³; הערער עור יכול שיהיה הן על הרשעתו של הימאי והן על עונש המשמעת שהוטל, והתובע רשאי לערער על כאמור גם על זיכוי.

239. לבית המשפט לימאות, בשבתו כבית משפט לערעורים, יהיו הסמכויות הניתנות לבית הדין בשבתו כבית דין לערעורים על החלטת קברניט או מפקח, בשינויים המחוייבים, והחלטתו תהיה סופית.

סימן ח': דיון חוזר

240. על פי בקשת נידון לפי פרק זה, שהוטל עליו עונש של פסילה למילוי תפקיד או לשירות, רשאי אב בית הדין להורות על קיום דיון חוזר בענינו של הנידון, אם ראה אחת מאלה:

(1) בית משפט או בית דין פסקו כי ראיה מהראיות שהובאו באותו ענין יסודה בשקר או בזיוף ויש להניח כי אילו הובאה ראיה זו היה בכך כדי לשנות את התוצאה לטובת הנידון;

(2) נתגלו עובדות חדשות או ראיות חדשות שלא יכלו להיות בידי הנידון או ידועות לו בשעת הדיון, והן לבדן, או ביחד עם החומר שהיה לפני מי שדן בו לראשונה, עשויות היו לשנות את התוצאות לטובת הנידון;

(3) על אותו מעשה נידון בינתיים אדם אחר בבית משפט או בית דין ומהנסיבות שנתגלו במשפטו של האדם האחר נראה כי הנידון לא ביצע אותו מעשה.

241. מת הנידון, יהיו גם בן-זוגו וכל אחד מצאצאיו, הוריו, אחיו או אחיותיו, זכאים לבקש דיון חוזר.

242. בדיון חוזר יהיו לבית הדין הסמכויות הנתונות לו בדיון הקודם לפי פרק זה, ובלבד שלא יוחמר דינו של הנידון.

243. בוטל עונש משמעותי בדיון חוזר, רשאי בית הדין ליתן כל צו הנראה לו כדי לפצות נידון שנשא בעונש או בחלק ממנו או ליתן לו כל סעד אחר; מת הנידון, רשאי בית הדין ליתן צו כאמור לטובתם של בני משפחתו כאמור בסעיף 241.

סימן ט': שיפוט מקביל והוראות אחרות

244. בסימן זה, "בית הדין" – לרבות בית המשפט לימאות בשבתו כבית משפט לערעורים לפי פרק זה.

245. הואשם ימאי בפלילים בשל מעשה או מחדל המשמשים עילה לדיון לפני מפקח או לפני בית הדין, רשאים הם להפסיק את הדיון עד למתן פסק דין סופי במשפט הפלילי.

246. אחריותו המשמעתית של ימאי לפי חוק זה איננה גורעת מאחריותו הפלילית בשל אותו מעשה או מחדל ומותר לנקוט נגדו באמצעי משמעת לפי חוק זה אף אם נענש או זוכה על אותו מעשה או מחדל בבית משפט בין במדינת ישראל ובין במדינת חוץ.

247. לא יינקטו נגד ימאי אמצעי משמעת על עבירת משמעת אחת יותר מפעם אחת, ואולם מוסמך מפקח או בית הדין לדון ימאי בשל עבירת משמעת שעליה נענש על ידי קברניט,

¹³ ס"ח 97, תשי"ב, עמ' 232.

ובכבואו להטיל עונש משמעותי על הימאי יתחשב המפקח או בית הדין בעונש שכבר הטיל עליו הקברניט.

248. היה ימאי נמנה עם הכפופים לשיפוט משמעותי לפי כל חיקוק אחר, מותר לשיפוט הימאי לפי חוק זה, אפילו כבר נשפט בשל אותו מעשה או מחדל לפי אותו חיקוק, ומותר לשיפוט אותו לפי אותו חיקוק אפילו כבר נשפט לפי חוק זה.

שיפוט משמעותי
לפי חיקוק אחר

249. (א) פרישת ימאי מהשירות בים איננה מפסקת הליכים שהתחילו בהם נגדו לפני בית הדין או מפקח, ובית הדין או המפקח רשאים להמשיך בדין אם ראו צורך בכך.

פרישה אינה
מפסיקה הליכים

(ב) מותר להתחיל בהליכים לפני בית הדין או המפקח אף לאחר שפרש איש הצוות מן השירות בים, ובלבד שהקובלנה נגדו הוגשה תוך תקופת שירותו.

(ג) סעיף זה אינו גורע מתחולת השיפוט המשמעותי על מי שאינו איש צוות כאמור בסעיף 181.

250. פורסמו ידיעות הזקפות על ימאי עבירת משמעות לפי חוק זה והיה בדרך הפרסום כדי לפגוע בו, רשאי הוא לבקש מהתובע עריכת חקירה בעבירה זו, ואם ראה התובע על פי תוצאות החקירה שאין אמת בידיעות אלה, יודיע על כך לימאי בכתב והימאי רשאי לפרסם את ההודעה בדרך הנראית לו; ראה התובע שיש יסוד לידיעה, יגיש תובענה לבית הדין או יעביר את הענין לשיפוטו של מפקח.

טיהור שמו של
איש צוות

251. לא יינקטו הליכי משמעות לפי חוק זה נגד ימאי, אם עברו מיום ביצוע העבירה למעלה משלוש שנים, אלא שבחשוב התקופה האמורה לא יבוא במנין הזמן שבו מתנהלים במשטרה או בבית משפט או אצל החוקר חקירה או דיון בשל אותו מעשה או מחדל.

התיישנות

252. (א) הקברניט רשאי להטיל קנס שלא יעלה על 30 לירות בעד כל עבירה, וסך כל הקנסות שהוא רשאי להטיל תוך תקופה של שלושים יום לא יעלה על 100 לירות.

שיעורי קנסות

(ב) מפקח יהיה רשאי להטיל קנס שלא יעלה על 500 לירות בעד כל עבירה.

(ג) בית הדין יהיה רשאי להטיל קנס שלא יעלה על 1,000 לירות בעד כל עבירה.

(ד) הוראות סעיף זה לא יחולו לגבי קטין מתלמד.

253. השר רשאי בצו, בהתייעצות עם ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, לשנות שיעורי הקנסות לפי סעיף 252, כולם או מקצתם.

שינוי שיעורי
הקנסות בתקנות

254. (א) קנס שהוטל ישולם מיד, זולת אם מי שהטיל את הקנס הורה שישולם תוך תקופה ובתנאים שקבע.

מועד תשלום
הקנס

(ב) רשאי הקברניט, בהחלטה על הטלת קנס, להורות על ביטול הקנס אם במשך המסע של כלי השיט או בתקופה קצרה מזו, כפי שיקבע, יתנהג הימאי התנהגות נאותה להנחת דעתו של הקברניט.

255. קנס שלא שולם במועדו, יחולו על גבייתו הוראות פקודת המסים (גביה) ¹⁴, פרט לסעיף 12 שבה, כאילו היה מס כמשמעותו באותה פקודה.

גביית קנס

256. סדרי הדין של בית הדין וסדרי הדין בהגשת ערעורים, לרבות מועדים לעשיית דבר,

סדרי דין

¹⁴ חוקי א"י, כרך ב', פרק קל"ז, עמ' 1674.

יקבע שר המשפטים בתקנות בהתייעצות עם השר, וככל שלא נקבעו – יקבע אותם בית הדין בעצמו.

257. השר רשאי להורות על הדרך שבה יבצעו הרשויות הנוגעות בדבר את ההחלטות לפי פרק זה.

פרק כ': עבודת קטינים

258. קטין שלא מלאו לו שש עשרה שנה, לא יועסק בכלי שיט כאיש צוות.

קטין לא יהיה איש צוות

259. לא יועסק קטין בכלי שיט אלא אם נתקבלה לכך מראש הסכמה בכתב מאחד מהוריו או אפוטרופסיו.

העסקת קטין טעונה הסכמת הוריו

260. הועסק קטין בכלי שיט ותוך שנה מיום תחילת העסקתו לא פקד כלי השיט נמל בית, יהא בעלו חייב, לפי דרישת הקטין או אחד מהוריו או אפוטרופסיו, להשיב את הקטין לנמל הבית ולשאת בהוצאות ההשבה.

השבת קטין בחום שנת שירות

261. קטין רשאי, לאחר שנתן לקברניט הודעה מוקדמת של 24 שעות, להתפטר מן השירות ביום שכלי השיט יפקוד את נמל הבית.

זכות התפטרות בנמל הבית

262. קברניט כלי שיט וכל איש צוות שהקטין נתון לפיקודו או להשגחתו, אחראים לקידומו של הקטין ולמניעת מעשה שיש בו כדי לפגוע בחינוכו או בטובתו, אולם אחריות למניעת מעשה כאמור לא תהא גדולה מאחריותם של הורי הקטין.

אחריות הקברניט והצוות כלפי קטין

263. (א) בעגון כלי השיט בנמל הבית זכאי קטין לחופשת חוף לא פחות מיום אחד לכל שבוע שבו הפליג בכלי השיט, אך לא יותר ממחצית תקופת שהייתו של כלי השיט בנמל.

זכות לחופשת חוף

(ב) היה הקטין זכאי, על פי דין או הסכם, לחופשה בשכר, תיוקף חופשת החוף, לחופשה בשכר; לא היה הקטין זכאי לחופשה בשכר, יקבל את חופשת החוף כחופשה ללא שכר.

264. כל תלונה של קטין ביחס לתנאי העבודה או השירות או ביחס להתנהגותו של איש צוות כלפיו תובא מיד לידיעת הקברניט, והוא, או, לפי הוראותיו, הקצין הבכיר במחלקה שבה עובד הקטין, יחקור בה; הקברניט ירשום את התלונה ותוצאות החקירה ביומן הרשמי.

ניהול חקירה בעקבות תלונה קטין

265. קטינים לא ייכללו במספר המינמלי של אנשי צוות שכלי שיט חייב בהם על פי חיקוק כדי שיהיה כשיר לשיט.

קטינים לא ייכללו בתקן הבטיחות

266. רשימת הצוות תכלול בנפרד את רשימת הקטינים המשרתים בכלי השיט בציון תאריך לידתם ושאר הפרטים שהורה עליהם השר לפי סעיף 65.

רשימה נפרדת לקטינים

דבר' הסבר

מגוריו ומקום חינוכו, כשהוא מנותק מהוריו, ממחנכיו ומסביבתו הטבעית ביבשה.

בחוק עבודת הנוער לא נתן המחוקק דעתו על האופי המיוחד של עבודת נערים בכלי שיט. ההוראות המוצעות משלימות את החסר.

פרק כ' הוראות פרק זה באות להבטיח טובתו, רווי חתו וקידומו המקצועי של קטין המשרת בצוות כלי שיט. הן באות בנוסף להוראות חוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953, והתקנות שלפיו.

הצורך בתוספת הוראות נובע מכך, שכלי השיט שבו משרת הנוער הוא לא רק מקום עבודתו אלא גם מקום

267. שר העבודה, בהתייעצות עם השר, רשאי לתת היתר, כללי או מיוחד או לסוגים של קטינים או של כלי שיט, להעסקת קטין על אף האמור בפרק החמישי לחוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953.¹⁵

היתר להעסקת נערים

268. השר ושר העבודה, בהתייעצות עם שר הבריאות, רשאים להתקין תקנות בדבר עריכת בדיקה רפואית ראשונה ובדיקת ביקורת רפואית תקופתית לקטינים שנשכרו לעבודה בכלי שיט מחוץ לישראל ובדבר איסור להעסיק בכלי שיט קטינים שנמצאו בלתי מתאימים בבדיקות כאמור.

קטין שנשכר מחוץ לישראל

269. הוראות פרק זה, למעט סעיף 267, באות להוסיף על הגבלות של עבודת קטינים לפי חוק עבודת הנוער, תשי"ג-1953, ולפי כל חיקוק אחר.

שמירת דינים

270. מותר להתנות על הוראות פרק זה כל התניה שיש בה משום שינוי לטובת הקטין.

התנאות או שינויים בהסכם

פרק כ"א: הכשרת מתלמידים בכלי שיט

סימן א': הגדרות

271. בפרק זה –

הגדרות

"בית ספר מקצועי ימי" – בית ספר ששר החינוך והתרבות אישר אותו לענין חוק זה בהודעה ברשומות;

"מקצוע ימי" – מקצוע שנקבע לפי סעיף 13.

סימן ב': חובת הכשרה

272. מי שאיננו בעל תעודת הסמכה לא יועסק במקצוע ימי אלא כמתלמד, ולא יועסק אדם כמתלמד אלא אם מלאו לו שש עשרה שנה.

אין להעסיק במקצוע ימי אלא כמתלמד

273. השר ושר העבודה ימנו, בהתייעצות עם שר החינוך והתרבות, אדם בעל נסיון בהכשרה ימית ובחינוך ימי להיות הממונה על ההכשרה הימית של המתלמידים.

הממונה

274. השר ושר העבודה יקבעו לכל מקצוע ימי תכנית הכשרה למתלמידים; הודעה על כך תפורסם ברשומות, והתכנית תפורסם בדרך שהשרים ימצאו לנכון.

תכנית ההכשרה

דברי הסבר

הכלליות שעובדו במשרדים הנוגעים בדבר, מוצע שקביעת תכניות ההכשרה תהיה בידיהם של שרי התחבורה והעבודה. הפיקוח על הביצוע יהיה בידי הממונה על ההכשרה הימית, שיתמנה מטעם שרים אלה בהתייעצות עם שר החינוך והתרבות.

הוגדרו גם זכויותיו וחובותיו של בעל כלי השיט כלפי המתלמד, לענין שכר, שעות עבודה, שעות לימוד וכדור. מה, חובותיו של המתלמד כלפי הממונים עליו וחובות הממונה על ההכשרה להכשרתו הנאותה של המתלמד.

ההבדל בין מתלמד לבין תלמיד הוא שתלמיד איננו מועסק מטעם בעל כלי השיט ואין ביניהם יחסי עובד ומעביד.

פרק כ"א בפרק זה נקבע הסדר מקיף ואחיד לעבודת ההכשרה של ימאים, הן למתלמידים-חניכים, הן עבודה מעשית בכלי השיט, והן לתלמידים הלומדים בבתי ספר או בשיעורים לימאות המתקיימים בכלי השיט. ההוראות בנוגע למתלמידים-חניכים כוללות גם את העקרונות שהונחו בחוק החניכות, תשי"ג-1953, ככל שנמצאו מתאימים לתנאיה המיוחדים של החניכות בים ובשינויים המחוייבים.

בסעיפים 301 עד 303 מוצעות הוראות מיוחדות לגבי בתי ספר וקורסים למקצועות ימיים שבכלי השיט ולגבי תלמידיהם.

כדי להבטיח שהכשרת החניכים והלימודים בכלי השיט במקצועות הימיים השונים תהא תואמת לתכניות

¹⁵ ס"ח 128, תשי"ג, עמ' 115.

275. (א) השר ושר העבודה יקבעו בתקנות את תקופת הלימוד למתלמידים בין בדרך כלל ובין למקצוע מסויים.
- (ב) הממונה רשאי לקצר את תקופת הלימוד של מתלמד פלוני בהתחשב בדיעויות המקצועיות ובהשכלתו הכללית של המתלמד.
- (ג) עבד אדם במשלח-יד לפני שנקבע כמקצוע ימי, רשאי הממונה, בהתחשב בדיעויות המקצועיות של האיש, להורות שתקופת עבודתו באותו משלח-יד תיזקף כולה או מקצתה לזכות תקופת הלימוד בתנאים שיקבע.
276. השר ושר העבודה רשאים לקבוע בתקנות, בין בדרך כלל ובין למקצוע ימי מסויים, תנאי הכשירות של המתלמידים ואת דרכי הוכחתם.
277. תקנות לפי סעיפים 275 ו-276 לא יחולו על מתלמידים שהכשרתם בכלי שיט היא המ- שך או השלמה של לימודים בבית ספר ימי אלא לאחר התייעצות בשר החינוך והתרבות.
278. השר ושר העבודה רשאים בצו לקבוע את מספר המתלמידים המועט ביותר שבעל כלי שיט חייב להכשיר באותו כלי שיט בעת ובעונה אחת ואת המספר הרב ביותר שהוא רשאי להכשיר כאמור; הצו יכול שיהיה לענין מקצוע ימי מסויים או לבעל כלי שיט פלוני.
279. הממונה רשאי לפסול כלי שיט מלשמש להכשרת מתלמידים בכלל או למקצוע מסויים בפרט, אם ראה שאין כלי השיט מתאים לכך מבחינה כלשהי או שאין באפשרות הקברניט או הצוות להבטיח מתן הכשרה נאותה למתלמידים.
280. לא ידרוש ולא יקבל בעל כלי שיט או אדם הפועל מכוחו או איש צוות כל תשלום או טובת הנאה מהמתלמד, מהוריו או מאפוטרופסיו בנוגע ללימודו בכלי השיט.
281. הוציא בעל כלי שיט, באישור השר ושר העבודה, בשנה הקודמת לשנת מס פלונית הוצאות הון לרכישת ציוד להכשרת מתלמידים בכלי השיט שלו, ינוכה לענין חיובו במס הכנסה מהכנסתו כל שנה במשך חמש שנים מאותה שנת מס ואילך 20% מן ההוצאה האמורה לשם קביעת הכנסתם החייבת.

סימן ג': חובות המתלמד וזכויותיו

282. השר ושר העבודה יקבעו בתקנות את דרכי קבלתו של אדם כמתלמד בכלי שיט, הפסקת לימודיו בו והדיווח על הכשרתו והתקדמותו המקצועית.
283. (א) בעל כלי השיט חייב –
- (1) להעסיק את המתלמד בכלי השיט עד תום תקופת הלימודים;
 - (2) להעסיק את המתלמד בהתאם לתכנית ההכשרה;
 - (3) לאפשר למתלמד, בלי לנכות משכרו, להשתתף בשיעורים עיוניים המתקיימים בשעות העבודה אם התלמיד חייב להשתתף בהם לפי תכנית הלימודים.
- (ב) מקום שהפיקוח על המתלמד והדרכתו במישרין אינם בידי בעל כלי השיט, יטיל הוא את הפיקוח וההדרכה על איש צוות שהסכים לכך ושלא עליו אישור הממונה; משעשה כן, חייב גם אותו איש צוות בפיקוח והדרכה כאמור.

284. המתלמד חייב – חיובות המתלמד
- (1) לעבוד אצל בעל כלי השיט עד תום תקופת הלימודים;
 - (2) לשקוד על עבודתו ולימודיו בכלי השיט כדי לרכוש את המקצוע הימי תוך התקופה שנקבעה כתקופת לימודים לאותו מקצוע;
 - (3) להישמע להוראות בעל כלי השיט וקברניטו ולהוראות איש הצוות שבפיקוחו ובהדרכתו הוא עובד, בכל הנוגע לעבודתו ולסדריה.
285. (א) בעל כלי השיט חייב לשלם למתלמד שכר עבודה שלא יהיה פחות משכר המינימום שקבעה לאותו מקצוע ועדת השכר למתלמים.
- (ב) קביעת ועדת השכר אינה טעונה פרסום ברשומות, והיא תובא לידיעת הנוגעים בדבר בדרך שקבעו השר ושר העבודה בתקנות.
286. (א) השר ושר העבודה רשאים למנות לכל המקצועות או למקצוע מסויים ועדת שכר למתלמים ולקבוע את סדרי עבודתה בתקנות.
- (ב) ועדת שכר תהיה של חמישה והם נציגי השר, שר העבודה ושר החינוך והתרבות, נציג אחד לכל שר, נציג ארגון העובדים המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים במדינה ונציג בעל כלי השיט המכשיר את המספר הגדול ביותר של מתלמים בכלי השיט שלו.
- (ג) הודעה על מינוי ועדת שכר ועל מענה תפורסם ברשומות.
- (ד) ועדת שכר רשאית לקבוע בהחלטתה את שיעורו המינימלי של השכר למתלמד, לרבות אותו חלק משכר שישולם במטבע זר ואופן תשלומו, ורשאית היא לקבוע שיעורי שכר שונים לכל מקצוע ימי ולשלבי ההכשרה וההתקדמות המקצועית.
287. בכפוף לאמור בסעיף 295 לא יפסיק בעל כלי שיט את הכשרתו של מתלמד אלא באישור הממונה, וזולת אם הופסקה הפעלתו של כלי השיט לתקופה ממושכת או שנמכר.
288. מתלמד שסיים בהצלחה לימודיו ולא נפסל מטעם הממונה לגשת לבחינות הסמכה כאמור בסעיף 292 רשאי להיבחן בבחינת הסמכה לתפקיד שנקבע בתכנית ההכשרה למקצוע הימי שבו הועסק.
289. מתלמים לא ייכללו במספר המינימלי של אנשי צוות שכלי שיט חייב בהם לפי כל דין כדי שיהיה כשיר לשיט.
290. רשימת הצוות תכלול בנפרד את רשימת המתלמים בכלי השיט ובה הפרטים שהורה עליהם השר לפי סעיף 65.

סימן ד': שיפוט משמעתית למתלמים

291. דיני המשמעת לגבי איש צוות לפי פרק י"ח יחולו לגבי מתלמד, בשינויים הבאים:
- (1) בכל מקום בסימן ב' לפרק י"ח שבו נאמר "המפקח" יבוא "הממונה";
 - (2) מתלמד לא יובא לשיפוט משמעתי אלא בפני הממונה.
292. לממונה יהיו כל סמכויות השיפוט הנתונות לקברניט לפי הוראות סימן ב' לפרק י"ח ובנוסף לכך יהיה הממונה רשאי –

- (1) לדחות לתקופה שיקבע את הרשות להיבחן בבחינות הסמכה;
- (2) להאריך למתלמד את תקופת הלימודים מעבר לתקופת הלימודים שנקבעה בתכנית ההכשרה;
- (3) לפסול מתלמד מלהיות מתלמד למקצוע ימי מסויים או בכלל לתקופה מסוימת או לצמיתות.

293. לא יטיל הממונה עונש משמעתי על מתלמד אלא לאחר שנתן לו הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו, ואם נערכת חקירה במקרה העבירה – להיות נוכח בה.

מחן אפשרות
להתגונן

294. בכפוף לאמור בסעיף 293, יפעל הממונה לצורך בירור אשמתו של המתלמד בדרך הנראית לו מועילה ביותר.

דרך בירור

295. (א) התנהג מתלמד התנהגות רעה חמורה, רשאי בעל כלי השיט או קברניטו להשעותו מהיותו מתלמד.

השעיית מתלמד
בידי בעל כלי
שיט או קברניטו

(ב) הודעה על ההשעיה ונימוקה יועברו באמצעים המהירים שבידי בעל כלי השיט או קברניטו לידיעת הממונה, והוא רשאי לאשר את ההשעיה או לבטלה.

(ג) מתלמד שהושעה והשעייתו אושרה בידי הממונה, יובא לשיפוט משמעתי בפני הממונה, ואולם אין בביטול השעייתו של מתלמד כדי למנוע הבאתו לשיפוט משמעתי.

סימן ה': תפקידי הממונה

296. בנוסף לאמור בפרק זה ובתקנות שלפיו, יהיו אלה תפקידי של הממונה:

הגדרת תפקידים

- (1) פיקוח על ביצוע ההכשרה בכלי שיט;
- (2) פיקוח על התקדמותם של המתלמידים במסגרות ההכשרה השונות בכלי שיט;
- (3) כל תפקיד שיוטל עליו בתקנות.

297. לצורך ביצוע תפקידי רשאי הממונה להיעזר במפקחים שימנה, והוא רשאי לאצול למפקחים מסמכיותו לפי פרק זה, למעט סמכות השיפוט המשמעתי.

מינוי מפקחים
על ידי הממונה

סימן ו': תחולת הוראות החוק על מתלמידים

298. נקבע בחוק זה כי הוראה פלונית לגבי איש צוות תחול גם על מתלמד ואותה הוראה מעניקה את הסמכות להתקין תקנות, מותר לקבוע בהן הוראות שונות לגבי מתלמידים.

הוראות כלליות

299. בכפוף להוראות פרק זה ובשינויים המחוייבים יחולו ההוראות המפורטות להלן על מתלמידים כאילו היו אנשי צוות: פרק ב'; סעיפים 58 עד 61; פרקים ח' עד י"ג; סעיפים 134 עד 137; סימן ב' לפרק ט"ז.

תחולת סעיפי
ההוראות החוק

300. הוראות פרק כ', למעט סעיפים 265 ו-266, יחולו על מתלמידים שהם קטינים.

תחולת פרק כ'

סימן ז': בתי ספר מקצועיים ימיים בכלי שיט

301. הוראות סימנים ב' עד ו' לא יחולו על תלמידים בבתי ספר מקצועיים ימיים או בקורסי סים ימיים המתקיימים בכלי שיט כשהלומדים בהם אינם מועסקים כמתלמידים על ידי בעל כלי שיט.

אי תחולה לגבי
תלמידים בבתי
ספר ימיים

302. לא יקיים בעל כלי שיט או קברניטו, ולא ירשה לאחר לקיים, לימודים למקצועות ימיים בכלי שיט שלא למתלמידים, אלא באישור הממונה ובהתאם לתנאיו, או במסגרת בתי ספר מקצועיים ימיים או קורסים ימיים הנערכים מטעם משרד התחבורה או משרד העבודה.

303. הוציא בעל כלי שיט, באישור השר ושר העבודה בשנה הקודמת לשנת מס פלונית הוצאות הון לרכישת ציוד בקשר לבתי ספר מקצועיים ימיים או בקורסים ימיים בכלי שיט, ינוכה לענין חיובו במס הכנסה מהכנסתו כל שנה במשך חמש שנים מאותה שנת מס ואילך סכום של 20% מההוצאה האמורה לקביעת הכנסתו החייבת.

304. (א) השר ושר העבודה רשאים להתקין תקנות בענין עריכת לימודים בכלי שיט למקצועות הימיים השונים, ובין השאר רשאים הם לקבוע הוראות בדבר –

- (1) קביעת תכנית לימודים או אישורה;
 - (2) המספר המינימלי של תלמידים ומדריכים כתנאי לקיום מסגרת לימודים בכלי שיט;
 - (3) חובות הקברניט והצוות כלפי תלמידים;
 - (4) חובות התלמידים וחיותיהם;
 - (5) פיקוח על ביצוע תכנית הלימודים בכלי שיט.
- (ב) תקנות לפי סעיף זה לגבי בתי ספר ימיים מקצועיים טעונות הסכמת שר החינוך והתרבות.

פרק כ"ב: עבירות ועונשין

305. (א) המשרת בכלי שיט בניגוד להוראות סעיף 2(ב), דינו – מאסר שלושה חדשים או קנס 1500 לירות; המעסיק אדם בניגוד להוראות הסעיף האמור, דינו – מאסר שנה או קנס 5000 לירות.

(ב) המשרת בכלי שיט בניגוד להוראות סעיף 4(ב), דינו – מאסר שלושה חדשים או קנס 1500 לירות; המעסיק אדם בניגוד להוראות הסעיף האמור, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 2500 לירות.

(ג) העובר על הוראות סעיף 5(ג), דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 2500 לירות.

(ד) העובר על הוראות סעיף 16, דינו – מאסר שלושה חדשים או קנס 1500 לירות.

(ה) המשרת בכלי שיט בניגוד להוראות סעיף 17, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 5000 לירות; המעסיק אדם בניגוד להוראות הסעיף האמור, דינו – מאסר שנתיים או קנס 10,000 לירות.

(ו) המשרת בכלי שיט בניגוד להוראות סעיף 33, דינו – מאסר שנה או קנס 5000 לירות; המעסיק אדם בניגוד להוראות הסעיף האמור, דינו – מאסר שנתיים או קנס 10,000 לירות.

(ז) העובר על הוראות סעיף 37, דינו – מאסר שנה או קנס 5000 לירות.

(ח) קברניט שאינו מקיים הוראות סעיף 41, דינו – מאסר שנתיים או קנס 10,000 לירות.

(ט) קברניט שאינו מקיים הוראות סעיף 43, דינו – מאסר שנה או קנס 5000 לירות, ואם הוחרם, הוחזק או עוכב כלי השיט, דינו – מאסר שנתיים או קנס 10,000 לירות.

(י) קברניט כלי שיט וכל אדם שהקברניט מינהו לערוך את רשימת הצוות, העובר על הוראות סעיף 65, דינו – מאסר שלושה חדשים או קנס 1500 לירות.

(יא) קברניט כלי שיט המשיטו בניגוד להוראות סעיף 66(ב), דינו – מאסר שנה או קנס 10,000 לירות.

(יב) העובר על הוראות סעיף 69, דינו – מאסר שלושה חדשים או קנס 1500 לירות.

(יג) המשרת בכלי שיט בניגוד להוראות סעיף 70, דינו – מאסר שלושה חדשים או קנס 1500 לירות; בעל כלי שיט או קברניטו המעסיק אדם בניגוד להוראות אותו סעיף, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 2500 לירות.

(יד) בעל כלי שיט או קברניטו שאינו מקיים הוראות סעיפים 91, 112, 114, 122(ב), 126, 128 או 130, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 2500 לירות.

(טו) המשיט כלי שיט שעוכב על פי הוראת הנציג לפי סעיף 136(א), תוך הפרת הוראת העיכוב, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 5000 לירות.

(טז) העובר על הוראות סעיפים 258 עד 260, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 2500 לירות.

(יז) העובר על הוראות סעיפים 272, 280 או 287 או המעסיק מתלמד בכלי שיט שנפסל לפי סעיף 279, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 2500 לירות.

(יח) העובר על הוראות סעיף 302, דינו – מאסר ששה חדשים או קנס 5000 לירות.

(יט) מי שאינו מקיים הוראות תקנות לפי חוק זה, כשנאמר בתקנות שאי קיומה היא עבירה, צפוי לעונש שנקבע בתקנות ובלבד שלא יעלה על מאסר ששה חדשים או קנס 5000 לירות.

306. בסעיף 2 לחוק לתיקון דיני העונשין (עבירות חוץ), תשט"ז-1955¹⁶, אחרי פסקה (10) יבוא:

"(11) עבירה לפי פרק י"ג לפקודת החוק הפלילי, 1936¹⁷, שנעברה בהליכים לפי סעיף 224 לחוק הספנות (ימאים), תשל"ב-1972."

תיקון חוק לתיקון
דיני עונשין
(עבירות חוץ),
תשט"ז-1955

307. לא קיים בעל כלי שיט או קברניטו הוראה מהוראות חוק זה כשאי-קיומה הוא עבירה, יראו אותם כעוברים על אותה הוראה, בין שאי-קיום ההוראה אירע בידיעתם ובין אם לאו, כל עוד לא הוכיחו שהם נקטו בכל האמצעים הנאותים לקיומה.

אחריות בעל כלי
שיט וקברניטו

308. חבר בני אדם שלא קיים הוראה מהוראות חוק זה, יאשם בעבירה גם כל מי שבשעת ביצוע העבירה היה חבר מניהלה פעיל, מנהל או פקיד אחראי של אותו חבר, ובשפות – מי שהיה אותה עצה שותף בה, למעט שותף מוגבל, אם לא הוכיחו אחת משתי אלה:

אחריות חבר
בני אדם

(1) העבירה נעברה שלא בידיעתם;

(2) הם נקטו בכל האמצעים הנאותים להבטחת קיומה של ההוראה.

פרק כ"ג: תחולת החוק

309. חוק זה, לרבות דיני העונשין שבו, יחול גם מחוץ למימי החופין של ישראל.

תחולה מחוץ
לישראל

310. (א) לענין חוק זה דין כלי שיט של המדינה כדין כלי שיט אחר, אולם החוק לא יחול על כלי שיט של צבא-הגנה לישראל או של משטרת ישראל.

תחולה על המדינה

¹⁶ ס"ח תשט"ז, עמ' 7; ס"ח תשכ"ט, עמ' 115; ס"ח תשכ"ה, עמ' 274; ס"ח תשכ"ה, עמ' 10.
¹⁷ ע"ר 1936, חוס' 1 מס' 652, עמ' 285.

(ב) שר הבטחון, בהסכמת השר, רשאי לקבוע בתקנות סייגים לגבי תחולת חוק זה על כלי שיט שאינו של צבא-הגנה לישראל, אך מופעל מטעמו.

311. השוכר אדם לשירות בכלי שיט כשהוא אינו פועל בענין זה כשלוחו של בעל כלי השיט או של אדם אחר, יחולו עליו, ביחס לנשכר לשירות, הוראות חוק זה החלות על בעל כלי שיט כאילו היה בעליו.

שכירה לשירות
שלא על דעת בעל
כלי שיט

312. (א) כלי שיט הרשום במדינת חוץ והוא חכור חכירה חפצית לאורח ישראלי או לתא-גיד ישראלי, כמשמעותו בחוק הספנות (כלי שיט), תשי"ג-1960, או שהוא בשליטתו של אחד מאלה, יחולו על החוכר או בעל השליטה, על איש צוות ישראלי המשרת בו ועל איש צוות נכרי אם הסכים לכך בכתב, הוראות חוק זה כאילו היה כלי השיט רשום בישראל.

כלי שיט ישראלי
הרשום במדינת
חוץ

(ב) היה בקיום הוראת חוק זה לגבי כלי שיט כאמור בסעיף קטן (א) משום סתירת הוראה לפי חוק והמדינה שבה רשום כלי השיט - הוראת אותה מדינה עדיפה, והטוען לעדיפות זו - עליו הראיה.

313. חוק זה לא יחול על כלי שיט שתפוסתם ברוטו היא פחות ממאה טונות כשהם מפליגים בתחום מימי החופין ובמים פנימיים של ישראל; אולם רשאי השר להחיל בצו הוראות חוק זה, כולן או מקצתן, על סוגים מסויימים של כלי שיט כאמור, ולגבי כלי שיט שעיקר עיסוקם בדיג-בהתייעצות עם שר החקלאות.

פטור

פרק כ"ד: שונות

314. כל חיוב המוטל לפי חוק זה על בעל כלי שיט, קברניט ואיש צוות, יש לקיימו בדרך מקובלת ובתום לב.

קיום חובה בתום
לב ובדרך מקובלת

315. (א) השר, בהתייעצות עם שר העבודה, יקים ועדה לייעץ לו בענינים הנוגעים לכיר-צוועו של חוק זה (להלן - הועדה המייעצת).

ועדה מייעצת

(ב) השר יקבע את מספר חברי הועדה המייעצת וימנה אותם, ובלבד שמספרם לא יפחת מאחד עשר ולא יעלה על חמישה עשר.

(ג) חברי הועדה המייעצת יהיו נציגי הציבור, והם הרוב בועדה, ועובדי המדינה.

דברי הסבר

ישראלי; לא כן לגבי איש צוות נכרי שבו, שאין להחיל עליו הוראות חוק זה אלא בהסכמתו בכתב.

כדי למנוע סתירות משפטיות בענין כלי-שיט כזה, בין מדינת ישראל לבין מדינת-חוץ, מוצע, שלענין קיום הוראה או הפרתה - הוצאת הדין של מדינת-החוץ עדיפה.

סעיף 313 הוראות החוק בכלל מותאמות לכלי שיט גדולים המפליגים למסעות בין-לאומיים. אולם יש בחוק פרקים שאפשר להחילם גם על כלי שיט קטנים, כגון הפרק הדין בסמכויות הקברניט. לפיכך מוצע להסמיך את שר התחבורה להחיל הוראות החוק, כולן או מקצתן, גם על כלי שיט קטנים שאינם מפליגים אל מחוץ לתחום המדינה, אלא שלגבי כלי שיט של דיג יתייעץ עם שר החקלאות.

סעיפים 309 ו-310 בישראל - לרבות כלי שיט של המדינה - בכל מקום שהם נמצאים בו, אך לא יחול על כלי שיט של שירותי הבטחון.

סעיף 311 דוגמה לענין סעיף זה ישמש מעשה מצוי בכלי שיט של מדינות שונות, שחברה מעמידה בכלי השיט, בשכירות, תחנת אלוט על עובדיה. לגבי היחסים שבינה לבין עובדיה תיחשב החברה כבעל כלי השיט. ויחולו עליהם הוראות החוק לענין זה.

סעיף 312 כלי שיט הרשום במדינת חוץ והוא בשליטתו של אורח או תאגיד ישראליים, דינו לענין בעל השליטה ואנשי הצוות הישראליים כדין כלי שיט

(ד) במינוי נציגי הציבור ייוועץ השר בגופים המייצגים לדעתו את עניני הספנות והימאים בישראל.

(ה) הועדה המייעצת תקבע את סדרי עבודתה ודיוניה במידה שלא נקבעו בתקנות.

(ו) לא תיפסל פעולת הועדה המייעצת מחמת זה בלבד שבשעת עשיית הפעולה היה מקום בועדה פנוי מכל סיבה שהיא.

316. (א) לא ישתמש השר בסמכותו להתקין תקנות לפי סעיפים 36, 42, 58(ב), 68, 304, 309 ו-312(א) ו-(ג), אלא לאחר שנועץ בועדה המייעצת.

(ב) לא ישתמשו השר ושר העבודה בסמכויותיהם להתקין תקנות לפי סעיפים 77, 82(ג), 83, 96 ו-312(ב) אלא לאחר שנועצו בועדה המייעצת.

317. (א) השר רשאי להתקין תקנות בענינים הבאים:

(1) קביעת אגרות ושילומן בעד שירותים, פעולות, אישורים ותעודות לפי חוק

זה ותקנות שלפיהן הניתנים מאת המדינה או מאת רשות ציבורית אחרת;

(2) שמירת חפצי איש צוות שחלה, נפגע או נפטר בתקופת שכירותו.

(ב) השר ושר העבודה רשאים להתקין תקנות לביצוע הוראות אמנות בין-לאומיות בעניני ספנות שישראל היא צד להן בכל הנוגע להעסקתם, תנאי שירותם, זכויותיהם וחובותיהם של בעל כלי שיט, קברניט, אנשי צוות ומתלמדים בכלי שיט, והוראות סעיף 60(2) לפקודת הנמלים [נוסח חדש], תשל"א-1971¹⁸, לא יחולו על אמנות אלה.

(ג) השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו, ובלבד שלא יתקין תקנות לביצוע הוראות פרקים ט', י"א עד ט"ז, או י"ט עד כ"א אלא בהסכמת שר העבודה.

318. המנהל, המפקח והנציג, וכל אדם הפועל מטעמם, רשאים לעלות בכל עת על כלי שיט כדי לבדוק בו ביצוע הוראות חוק זה ותקנות שלפיו.

דבריו הסבר

סעיף 317 סעיף 60(2)(ח) לפקודת הנמלים מסמיך את שר התחבורה להתקין תקנות בדבר "ביצוע הוראותיהן של אמנות בין-לאומיות לעניני ספנות שישראל היא צד להן". סעיף 317(ב) מסמיך את שר התחבורה ושר העבודה כאחד לענין אמנות בדבר ימאים, ומוצע לומר במפורש ששר התחבורה לא יתקין תקנות לענין זה מכוח פקודת הנמלים.

סעיפים 315 ו-316 שיט, תש"ך-1960, מוצע להקים ועדה מייעצת מקצועית, שחבריה נציגי ציבור מאנשי הענף ועובדי המדינה. שר התחבורה – או הוא ושר העבודה במקום שהסמכות נתונה לשניהם יחד – ייוועצו בועדה זו בנוגע לביצוע החוק ולהתקנת תקנות שלגביהן יש הוראה בחוק להיוועץ בועדה. כך יובטח שתישמע דעתם של הנוגעים בדבר.

¹⁸ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 20, עמ' 443.

(1) סעיפים 43 עד 49, 54 ו-60(2) (ד) ו-(ה) לפקודת הנמלים [נוסח חדש], תשל"א-1971;

(2) פרקים ג', ד' וה' וסעיף 32 לחוק העותמאני בדבר סחר הים מיום 6 רביע אל אוול 1280 (תרכ"ג-1863).

320. מיגוי, פנקס ימאי, תעודת סמיכות ותחליפיה, חווה צוות או כל מסמך אחר, שהיו בני תוקף על פי דין ערב תחילתו של חוק זה ואינם סותרים הוראות חוק זה, יראו אותם כבעלי תוקף על פי חוק זה בשינויים המחוייבים.

שמירת תוקף

321. תחילתו של חוק זה כתום שנה מיום פרסומו ברשומות.

תחילה